

Mimarlık ve Edebiyat İlişkisine Dair Yapılmış Akademik Çalışmaların Bir Sınıflandırması

*

Ayşe Pınar Serin Güner¹
ORCID: 0000-0003-4043-0219

Hikmet Gökmen²
ORCID: 0000-0002-3568-8226

Öz

Günümüz teknolojik ve toplumsal gelişmeleri paralelinde, her türden disiplinler/disiplinlerarası etkileşimler artarak devam etmektedir. Mimarlık da edebiyat da disiplinler üretimlerini toplumsal alanda gerçekleştiren, üretim alanındaki sosyal ortamdan etkilenen disiplinlerdir. Bu çok yönlü ilişki disiplinler arası araştırmalara katkı koyması açısından araştırılmaya açıktır. Makale, mimarlık ve edebiyat arasında her iki alana da etki eden disiplinler arası bilgi aktarımının nasıl gerçekleştirildiği motivasyonu, mimarlığın da edebiyatın da mevcut bilgi yelpazesini genişleten disiplinler arası etkileşimlerin akademik araştırmalara etkisini araştırmaya odaklanır. Bu kapsamda 1987 yılından günümüze Yükseköğretim Kurumu (YÖK) Ulusal Tez Merkezi'nin tez arşivinde bulunan, mimarlık ve edebiyat disiplinlerinin ilişkisini irdeleyen, tamamlanmış yüksek lisans/doktora tez çalışmaları farklı açılardan ele alınmaktadır. "Mekân, mimarlık, edebiyat, metin, dil, mimari" gibi anahtar kelimelerle taranan tezler sonucunda, mimarlık ve edebiyat ilişkisinin yalnızca mimarlık ve edebiyat alanlarında değil farklı sosyal disiplinler tarafından da ele alındığı görülmüştür. Disiplinler arası araştırmalara farklı perspektiflerden katkı koyan, yeni araştırmalara alan açan bu irdeleme makale kapsamında mimarlık disiplini ve mimarlık kavramları ile mimarlık alanına sunduğu/sunacağı inkânlarla ele alınmaktadır. Makale kapsamında ulaşılan 125 adet tez çalışması mekânı ele alma ve kullanma, mekânın anlamını yeniden üretme potansiyelleriyle tartışılırken, bu iki alanın bilgisinin hangi edebî eserler, hangi edebiyatçılar, edebiyat alanında hangi kavramlarla ele alındığının değerlendirmesini de ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Mimarlık, Edebiyat, Mekân, Disiplinlerarası Etkileşim, Ulusal Tezler

¹ Yüksek Lisans, Dokuz Eylül Üniversitesi, E-mail: pnrserin@gmail.com

² Doç. Dr., Dokuz Eylül Üniversitesi, E-mail: hikmet.gokmen@deu.edu.tr

A Classification of Academic Studies on the Relationship between Architecture and Literature

*

Ayşe Pınar Serin Güner³
ORCID: 0000-0003-4043-0219

Hikmet Gökmen⁴
ORCID: 0000-0002-3568-8226

Abstract

Today's technological and social developments, all kinds of disciplinary / interdisciplinary interactions increasingly continue. This relationship is open to exploration in terms of contributing to interdisciplinary research. The study focuses on researching the effects of interdisciplinary interactions on academic studies. In this context, completed master's/doctoral thesis studies, which are in the thesis archive of the National Thesis Center of the Higher Education Institution since 1987, are included. As a result of the theses scanned with keywords as "space, architecture, literature, text, language, architecture" it is seen that the relationship between architecture and literature is not only dealt with in the fields of architecture and literature, but also by different social disciplines. This examination, which contributes to interdisciplinary research from different perspectives and opens up new researches, is handled within the scope of the study with the architectural discipline and the concepts of architecture and the possibilities it offers to the field of architecture. A total number of 125 thesis reached within the scope of the article are discussed with the potential of handling. It also aims to reveal the evaluation of how the knowledge of these two fields are handled with which literary works, which literati and which concepts in the field of literature.

Keywords: *Architecture, Literature, Place, Interdisciplinary Interaction, National Theses*

³Master, Dokuz Eylül University, E-mail: pnrserin@gmail.com

⁴ Assoc. Prof., Dokuz Eylül University, E-mail: hikmet.gokmen@deu.edu.tr

Giriş

Mimarlık ve edebiyat toplumsallıkla ortaya çıkan, var olan ve sürdürülen samsal alanlardır. Toplumsal ortamda var olan tüm gerçeklikler, edebi eserlere ve mimarlık alanına doğrudan yansır. Edebiyat ve mimarlık ilk bakışta sosyoloji, psikoloji, felsefe ve tarih gibi sosyal bilimlere ait diğer disiplinler kadar doğrudan ilişkilendirilememektedir. Oysaki mimarlık da edebiyat alanı da toplumsal ortamın bir parçası olarak kendi bağlamlarında ilişki içerisinde. Edebi eserlerin içerisinde tasvir edilen mekânsal anlatılar, gerçek/kurgusal mekâna ait yazılı bilgiler aktarır. Edebi eserde anlatılmak istenen duygu ve düşüncenin daha iyi aktarılması, olay örgüsünün okuyucunun zihninde daha belirgin imgeler yaratması ve eserde yer alan karakterlerinin psikolojik tasvirlerinin daha detaylı yapılabilmesi için her zaman mekânsal anlatılara ihtiyaç duyulmaktadır. Mimari perspektifte ise mimarlık pratiği mimari teori, mimarlık kuramı ve mimarlık tarihi gibi araştırma alanları yazılı anlatıma, metne gereksinim duyar. Bir mimari yapı, tasarımından inşa edilmesine ve hatta deneyimlenme sürecinde bile sayısız yazılı ifadeye gereksinim duyar. Günümüzde mimari dille inşa edilen birçok mimari yapı hakkında mimarlık ortamına ve mimarlık bilgisine katkı koyan yazılar yazılmaktadır.

Mimarlık ve edebiyat arasında toplumsal dinamiklere bağlı olarak gerçekleşen disiplinler arası etkileşim toplum bilimlerinde yapılmış birçok çalışmaya yansımıştır. Makale, mimarlık ve edebiyat ilişkisine disiplinler arası ortamda gerçekleştirdikleri iletişimi odağına alarak bakar. Bu disiplinler arası etkileşimi sağlayan temel unsur her iki disiplinin kullandığı dil ve metindir. Makale kapsamında mimarlık ve edebiyat ilişkisi, mimarlık ve edebiyat alanında gerçekleştirilmiş lisansüstü tez çalışmaları perspektifinden irdelenmektedir. Mimarlık ve edebiyat disiplinlerinin birlikteliğinin lisansüstü tez çalışmaları boyutuyla ele alındığı makalenin kavramsal altyapısı ise her iki alanın toplumsallığı, dili ve yazıyı kullanma durumları ve dille kurdukları iletişim boyutuyla ele alınmaktadır.

Mimarlık ve edebiyat meslek pratiklerini farklı disiplinler diller kullanarak sürdürürler. Makalede mimarlık ve edebiyatın ilişkisinin temelini dil unsuru ile başladığı düşünülmektedir. Mimarlık inşai bir üretim şekli olarak düşünce ve üretiminde öncelikli olarak yarattığı imajlara ve fiziksel gerçekliğe dayalı mimari dili kullanırken; edebiyat, edebi eserlerinde yazılı üretimle gerçekleştirdiği edebi dili kullanır. Farklı dilleri kullanan bu iki ortamda edebi-

yatın edebi dili içerisindeki mekâna dayalı bilginin, mimarlık ortamında üretilen lisansüstü araştırmalara ne şekilde yansdığı tartışılmaktadır. Benzer şekilde her ne kadar edebi dili kullanmasa da mimarlık disiplininin yazı diline dayalı unsurları bir araç olarak kullanarak kendi disiplininin mevcut bilgi çerçevesini hangi kavramlarla akademik perspektifte ele aldığı araştırılmaktadır.

Yazınsal metinlerin öğretici (didactic) ve esinlenici (inspirational) olma durumu mimarlık bilgisine farklı açılardan katkı koyar. Yazınsal metinlerden yapılan bu çıkarımların mimari üretimi doğrudan besleme özelliği olup mimarlık alanına ve mekâna dair gerçekleştirilecek araştırmalara kaynak oluşturacağı düşünülmektedir (Çağlar, Ultav ve Boyacıoğlu, 2013; s.62-63). Mimarlık disiplini çerçevesinden ve mimari bakış açısıyla gerçekleştirilen bu araştırmayla, öncelikli hedef mimarlık ve edebiyat arasındaki diyalektik durumların mimarlık bilgisine katkı koyması ve yeni alanlar açmasıdır.

Disiplinlerarası Toplumsal Bir Üretim Alanı Olarak Mimarlık

Mimarlık disiplini yalnızca fiziksel mekân inşa etmek üzerine bir meslek pratiği değildir. Mimarlık, doğası gereği mekânı üretirken mekânın kullanıcı ve onun çevreyle ilişkisini göz önünde bulundurmaya, kullanıcının hem fiziksel ihtiyaç ve özelliklerine hem de sosyal ve psikolojik ihtiyaçlarına/aktivitelerine uygun yaşam alanları tasarlamak zorundadır. Mekânın üretimine bir veri olarak dâhil edilen bu fiziksel, sosyal, psikolojik parametreler, mimarlığın toplumsal bir üretim olmasının ve bu durumun mimarlığı disiplinler arası bir bilgi üretim alanı haline getirmesinin doğal bir sonucudur.

Disiplinler arası gerçekleşen her türden toplumsal üretimler doğası gereği birden fazla alanın ortak katkısı ile yürütülen, çoklu bakışa sahip bir bilgi üretim biçimidir. Disiplinler arası gerçekleşen bu etkileşimli üretim sürecinde her disiplin kendi alanının bakış açısını yansıtarak bu çok bakışlı bilgi üretimine katkı koyar.

Toplumsal ve sosyal ilişkiler, gündelik hayat aktiviteleri bir mekân içerisinde gerçekleşir. Mekân gereksinimi olan toplumsal pratikler mekânı bir etkileşim ve deneyimleme alanı haline getirir. Mekânı üreten, mekânsal ilişkileri kurgulayan mimarlık, mekânın toplumsal boyutuyla gündelik hayatın ve gündelik hayata etki eden tüm sistemlerin bir parçasıdır.

Kentsel mekânı kurgulayan/inşa eden mimarlık ve mekân bilgisi de toplumsal alana temas eden birçok disiplinin araştırma ve çalışma alanına dâhil olmaktadır. Mimarlığın doğası gereği insanı ve insana dair tüm durum-

ları/faaliyetleri önceleyen ve kapsayan yapısı, mimarlık disiplininde gerçekleştirilen kuramsal çalışmalara ve mesleki pratiklere yansımaktadır. Fransız sosyolog/eleştirmen/felsefeci Henri Lefebvre, 1974 yılında yayınladığı “*Production de l’espace - The Production of Space*” (Mekânın Üretimi) adlı eserinde mimarlığın çok yönlü toplumsallığına işaret eder. Kendinden önceki düşünürlerin mekâna bakışlarından farklı olarak mekânın toplumsal yönünü vurgulayan Lefebvre mekânı sosyal yaşamın hem aracı hem de sonucu olarak görür. Bu görüşe göre mekân, toplumsal bir üründür ve toplumsal alana ait her üretim biçimi mekânı yeniden üretmektedir. Mekân, bu toplumsal yönüyle hem fiziksel bir üretim hem de gündelik yaşam faaliyetleri ve deneyimleri içeren çok sayıda fiziksel olan/olmayan katmanları içeren disiplinler arası yaklaşımla ele alınması gereken bir olgudur. Mimarlık aracılığıyla inşa edilen fiziksel çevre de deneyimlenerek, kullanılarak, hatırlanarak ve yaşanarak sürekli olarak yeniden üretilir (Lefebvre, 1974: 2014).

Lefebvre’nin görüşüne benzer şekilde mimarlık tarihçisi ve kuramcısı Uğur Tanyeli kendisiyle yapılan “*Uğur Tanyeli ile Söyleşi: Toplumsallık Üretim Biçimi Olarak Mimarlık*” adlı söyleşide mimarlığın bir “*toplumsallık üretme pratiği*” olduğunu ve toplumsallık üreten her pratiğin kendi alanının özerk olma durumunu bozduğunu, alanın sınırlarını problemli hale getirip tartışmaya açtığını öne sürer. Toplumsallık üreten her pratiğin kendi alanının var olan sınırlarını genişletmeye zorunlu olduğunu ve mimarlığın da bu disiplinler arası ortamdaki kaostan faydalanması gerektiğini savunur. Mimarlığı herkes tarafından kolayca anlaşılır bir formun içerisine hapsedmek yerine onu her defasında sınırları olmayan bir dünyada yeniden üretilen bir virtüellik olarak görür. Tanyeli’nin sadece mimarlık alanına indirgenemeyecek kadar somutlaştırarak ele aldığı toplumsallık meselesi “*kültür dünyasına*” da önemli ölçüde yansır. Tanyeli bu bağlamda toplumsallığı “*en geniş anlamda fiziksel çevre üretimi alanından bakıp, aslında toplumsallığı, onun mekânlardaki, düşüncelerdeki, pratiklerdeki, estetik duyuşlardaki tezahürlerini*” anlamaya çalışmak olarak görür (Karadeniz ve diğ., 2016).

Mimarlık ve Edebiyatta “Dil”

“Dil varlığın evidir”
Heidegger, 1999; s.5

“İnsanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimeler veya işaretlerle yaptıkları anlaşma, lisan” anlamına gelen dil, farklı alanlarda farklı anlamlar

taşıyan çok yönlü bir olgudur. İletişimin çoğu zaman ön koşulu olan dil, temelinde anlaşma ve anlama amacı olan bir anlatım ve ortak iletişim aracıdır. “Bir çağa, bir gruba, bir yazara özgü söz dağarcığı ve söz dizimi” de olan dil aynı zamanda bir mesleki disipline veya üretim biçimine ait ortaklık anlamına da gelmektedir. Meslek gruplarının, üretim biçimlerinin/araçlarının, uzmanlık alanlarının bir dili olabileceği gibi bu alanlarda üretilen nesnelere de kendine özgü yapıları/dilleri olabilmektedir (TDK Sözlük, 2020).

Fransız dilbilimci André Martinet dili “insanın kendi bilgi ve deneylerini, bir anlamsal kapsamı ve bir ses karşılığı olan birliklerle her toplumda bir başka biçimde açıkladığı bir bildirişme aracı” olarak tanımlar (Martinet, 1985). Dilin toplumsal özelliğine vurgu yapan Martinet’in görüşüne paralel olarak Aksan da dili “düşünce, duygu ve isteklerin, bir toplumda ses ve anlam yönünden ortak olan öğeler ve kurallardan yararlanılarak başkalarına aktarılmasını sağlayan, çok yönlü, çok gelişmiş bir dizge” olarak açıklar (Aksan, 2007; s.55). Dil, bu toplumsal yönüyle toplumsal dinamiklerle birlikte farklı kalıplarla var olur ve aralarında mimarlık ve edebiyatın da yer aldığı toplumsal disiplinlerle ilişki içerisinde.

Mimarlık, sahip olduğu temel unsurlar ve ifade biçimleriyle kendine ait bir dilsel sistemi olan, aynı zamanda kendi söylem ve gerçekliğini ifade etmede yazı dilini kullanan bir alandır. Geçmişten günümüze mimarlık bilgi alanını tanımlayan yazılı, sözel ve inşa etmeye dayalı tüm süreçler mimarlık disiplininin bütüncül dilsel sistemini oluşturan unsurlardır.

Gürhan Tümer mimarlığın dille olan ilişkisini açıklarken mimari yapının kurulumunda mimarın dille, sanatla ve doğayla ilişki kurmasının zorunlu olduğunu belirtir. Tümer’e göre mimarlık ve dil ilişkisinin bir geçmişi ve aşamaları vardır. Mimar, yapısını tasarlamadan önce yazılı ve sözlü araştırmalar yapar ve bu süreçlerin bir kısmını dilsel olarak yürütür, dilden yoğun olarak yararlanır. Yapının inşa aşamalarında yine sözlü ve yazılı olarak meslek pratiğini yürüten aktörlerle dil aracılığıyla ilişki kurulması gereklidir. Bunların ötesinde mimarın bütün sanat dallarından faydalanması, estetik bilincinin gelişmesi için yazın sanatıyla, dille ilişki kurması gereklidir (Tümer, 1982).

Edebiyat alanı da toplumsal bir sanat alanı olarak eserlerini toplumsal ortamdan beslenerek üretir. Edebiyat alanı, sanatsal üretimini gerçekleştirirken edebi dili kullanır. Edebi eserler yazı/metin yoluyla üretilir ve bu bakımdan yazı dili edebiyatın var olması için temel araçtır. Edebiyat alanında dilin sistematik bir dizgeler bütünü olarak anlamlı bir şekilde bir araya gelmesi yazıyı, yazının edebi bir anlatımla belli kuram/yöntem/türlere ayrılarak özelleşmesi ise edebi eseri var etmiştir. Edebiyatta kullanılan edebi dil, hem edebi

eserin var olmasını sağlayan bir araç hem de edebiyatın amacıdır. Çünkü edebiyat okuyucuyla iletişim kurma hedefini kullandığı edebi dil aracılığıyla gerçekleştirir. Edebiyatçının kullandığı edebi dil araçsallaşarak edebi esere dönüşür.

Mimarlık alanının da edebiyatın da kullandığı yazılı/sözlü/görsel/teknik dil sayesinde gerek disiplinler gerekse disiplinler arası çeşitli iletişim ve etkileşim ortamları oluşur. Her iki alanda da dil toplumsallığın, alanın bilgi üretiminin ve iletişim kurabilmenin aracı durumundadır. Dili kendi mesleki bilgisi çerçevesinde kullanan iki alanın birbiri içerisinde ne şekilde var olduğu, makalenin ana motivasyonlarından biridir. Mimarlık ve edebiyat arasında, her iki disiplin özelinde ve birlikteliğinde yapılan araştırma ve çalışmaların ortaya konulması mimarlık için de edebiyat için de yeni perspektifler sunma potansiyeli barındırmaktadır. Mimarlık ve edebiyat ilişkisinin çözümlenebilmesi için her iki alanın dille ve yazıyla kurduğu ilişki biçimlerinin irdelenmesi ve bu araştırma için bir sorgulama biçimine dönüşebilmesi alanın bilgisi açısından faydalıdır.

Mimarlık ve Yazı İlişkisi

Yazıdan (metin) ve metnin mimarlıkla olan bağından söz etmeden evvel dilin metne dönüşme sürecinin anlaşılması gerekir. İnsanların birbiriyle sözlü, yazılı olarak veya imajlar aracılığıyla iletişim kurmalarını, duygu ve düşüncelerini ifade etmeleri sağlayan göstergeler bütünü olarak dil içerisinde yaşadığımız dünyayı anlamlandırmada, duygu, düşünce ve bilgilerin aktarımında ve iletişim kurmada bize yardımcı olur.

Yapısal dilbilimin kurucusu Saussure, dil ve yazı arasındaki ilişkiyi betimlerken sözlü dil ile yazı dilinin birbirinden ayrıldığını öne sürer. Saussure'a göre "*Dil ve yazı birbirinden ayrı iki gösterge sistemidir ve yazının var oluş nedeni dili göstermektir.*" (Saussure, 1985). Yazı, kendi bütünsel göstergeleri olan sistematik bir iletişim kanalı olarak dilin içerisinden doğmuştur. Dilbilimin önemli yöntemlerinden biri olan "*göstergebilim*" (*semiyotik/semiyoloji*), gösteren ve gösterilenden oluşan bir kavramdır. Çağdaş göstergebilimin temsilcilerinden de olan Saussure "*Genel Dilbilim Dersleri*" adlı eserinde göstergebilimi, "*göstergelerin toplum yaşamı içindeki durumunu inceleyen bir bilim dalı*" olarak tanımlar (Saussure, 1985: s.18). Bu sebeple iletişimin doğru şekilde gerçekleşebilmesi için gündelik yaşamda her an karşılaştığımız göstergelerin doğru anlaşılması önemlidir. Göstergebilimin önemli temsilcilerinden Roland Barthes ise göstergebilimde dil üzerinde durur ve göstergelerin dil ile

gerçeklik kazandığını öne sürer. Barthes'a göre göstergebilimde dil baştan çıkarandır ve sadece yazıda değil; her yerdedir (Barthes, 1979). Barthes bu tanımıyla Saussure'nin göstergeye yüklediği anlamın ve bu anlamın sınırlarının gelişmesini sağlamıştır (Bircan, 2015).

Göstergebilim temelde gösteren ve gösterilen arasında gerçekleşen iletişime dayalı sistematik süreçler bütünüdür. Dilbilim alanından ortaya çıkan ve disiplinler arası çalışmalara konu olan göstergebilim toplumsal yönüyle dilbilimi ile diğer disiplinler arasındaki sınırları genişletir, disiplinler arası karmaşık ilişkilerin çözümlenmesine yarayan bir araç olarak karşımıza çıkar (Kıran, 1990). İnsanlar geçmişten günümüze çeşitli göstergelere bağlı olarak gündelik faaliyetlerini gerçekleştirmiştir. Dilsel bir anlaşma/iletişim biçimi olan göstergeler yazılı ve sözlü oldukları gibi işaretlere, sembollere, hareketlere ve seslere dayalı da olabilirler. Bir göstergede gösteren ile gösterilen arasındaki ilişkinin kurulması sürecine "anlamlama" denmektedir (Çağlar, 2012).

Mimarlık ve edebiyatın bir diğer kesişim noktası her iki disiplinin de iletişim kurma sürecinde göstergebilimden faydalanmalarıdır. Göstergebilim birçok mimari düşünceye etki etmekte ve mimarlık alanının konularına dâhil olmaktadır. Umberto Eco'ya (1979) göre mimarlık insan topluluklarının isteklerini karşılamak ve hayatlarına belirli bir yön vermek üzere gerçekleştirilen bir kitle iletişim aracıdır. Eco'nun bu düşüncesine göre mimari fiziksel varoluşuyla ve zihinsel kavranışıyla göstergelerle ilişkilidir. Mimari yapı mevcut varlığının yanında iletişim/mesaj/anlam taşıma görevi de gördüğü için göstergebilimle yakından ilişki içerisindedir.

Mekânsal inşa pratiği olan mimarlık eylemi ve mimarlık disiplininin mesleki bilgisi süreç içerisinde kendini yazı ile ifade etmeye gereksinim duymuştur. Mimarlık disiplini hakkında günümüze ulaşan, bilinen en eski yazılı metinler Vitruvius'un dilimize "Mimarlık Üzerine On Kitap" olarak çevrilen ve MÖ 25 yılında yazıldığı tahmin edilen "De Architectura" adlı eseridir (Vitruvius, 2005). Vitruvius'tan önce mimarlık ve mekânsal inşa eylemine yönelik metinsel ifadeler ağırlıklı olarak mimarlığın kendi bilgi alanı tarafından üretilmemiş; genellikle felsefi düşünceye bağlı olarak gerçekleştirilmiştir.

Günümüzde mimarlık üretimi çizimlerle, görsel temsiller ve teknolojik olanakların gelişimiyle bilgisayar destekli ortamlarda farklı biçimlerde gerçekleşse de mimarlık disiplini kendini mimarlık bilgisi, mimarlık kuramı ve mimarlık tarihi gibi alanlarda metinsel olarak ifade etmeye devam etmektedir.

İlkel dönemden günümüze mekân aslında bir mesaj taşır, insanlar mekân aracılığıyla birbirleriyle ve fiziksel çevreyle iletişim kurarlar. İlkel çağın mağara resimleri ve yazıları, insanların mekân yoluyla birbirleriyle iletişim kurduklarının ve mekân içerisinde ortak bir iletişim dili oluşturduklarının göstergesidir. Massachusetts Teknoloji Enstitüsü'nden (MIT) dilbilimci Shigeru Miyagawa, Lesure ve Nobrega tarafından yapılan araştırmalarda mağara yazılarının insanlığın sembolik ve çok yönlü dil/iletişim becerilerinin gelişimine dair önemli ipuçları sunduğu sonucuna ulaşılır (Miyagawa ve diğ., 2018). Günümüzde kent içerisinde yer alan binalarda, açık alanlarda bulunan reklam/afiş/tabela/yazılar yine mekân ve mekânsal unsurlar aracılığıyla bireylerin birbiriyle ve çevreyle kurduğu iletişimin farklı biçimleridir. Mısır tapınaklarında, mezar ve dikilitaşlarında bulunan yazılar, mekânın metinle ilişkisinin mekânda görünürlüğünün ilk örneklerindedir. Romalıların bezeme tekniği ile sütun, alınlık, silme gibi yapısal elemanlar üzerindeki dilsel ifadeleri de dönemin iletişim kurma, yaşanan tarihsel olayları anlatma biçimlerindedir. İslam mimarisinde de özellikle dini yapılarda dinsel unsurların yapıya aktarıldığını, çeşitli ayetlerin yapıya entegre edildiği görülmektedir. Yapı-metin ilişkisi mimaride döneme, dönemin yaşayış ve inanış şekline, teknolojik gelişmelere bağlı olarak farklılık göstermiştir.

Yöntem

Mimarlık ve edebiyat ara kesitinde iki disiplini de besleyen dinamikleri ortaya çıkarmak, disiplinler arası araştırmaları bu alanlarda genişletmek hedefiyle hareket eden makale, kapsamına iki disiplinin ortak paydasında yapılmış/tamamlanmış yüksek lisans ve doktora düzeyindeki ulusal tez çalışmalarını alır. Makalede, Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Yayın ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı Şube Müdürlüğü'nün bünyesinde 1984 yılında kurulan ve 1987 yılından itibaren tamamlanmış lisansüstü tezlere erişim imkânı sunan Ulusal Tez Merkezi üzerinden ulaşılan lisansüstü tezler ele alınmaktadır. Mimarlık ve edebiyat alanında 1987 yılından günümüze tamamlanan tez çalışmaları Ulusal Tez Merkezi'nin veri tabanında her iki alanın da temel kavramları olan "*mimarlık, edebiyat, dil, mekân, kent, roman, metin vb.*" gibi anahtar kelimelerle taranmıştır.

Her iki disiplinin kurucu kavramlarıyla yapılan taramalar sonucunda ulaşılan yüksek lisans/doktora tezleri, tezin yazarı, tezin yürütücüsü, tezin tamamlandığı yıl, tezin gerçekleştirildiği yükseköğretim kurumu/enstitü/ana-bilim dalı, tezin derecesi ve tezin içeriğinde yer alan anahtar kelimeler olarak

listelenmiştir. Mimarlık ve edebiyatın birbiriyle ilişkisinin akademik perspektifle lisansüstü tez çalışmalarının listelenmesiyle elde edilen tablo (EK.1) içerik analizi yöntemi ile değerlendirilmiştir.

Bu değerlendirme EK.1 de yer alan tabloda yer alan parametrelere bağlı olarak yapıldığı için mimarlık ve edebiyat ilişkisine yüzeysel bir bakışla bakmaz; alanın alt başlıklarına, anahtar kavramlarına dair de analitik çıkarımlar yapmaya olanak sağlar. Mimarlık ve edebiyat ekseninde mimarlık ortamına kıymetli çalışmalar sunan Gürhan Tümer'e (1982) göre mimarlık mesleği ve mimarlık bilgisi ile ilgili yapılan çalışmalarda mimar olmayan ve mimarlık eğitimi almamış yazarların mekâna ve mimariye bakışlarının irdelenmesi mimarlık araştırmalarına katkı koyar. Makale, mimarlık ve mekânın bilgisinin yalnızca mimarlık disiplini ve çalışmalarıyla değil sosyal bilimler alanından diğer disiplinlerin alana koyacağı olumlu katkıyı da göz önünde bulundurur ve mimarlık ve edebiyat ilişkisine bu disiplinler arası bakış açısıyla odaklanır. Çalışma kapsamında Mimarlık ve edebiyat arakesitinde geçmişten günümüze tamamlanmış lisansüstü tezlerin analizi, bu iki alanda var olan mevcut bilginin ortaya koyar ve bundan sonra yapılacak araştırmalar için bir çerçeve oluşturur.

Mimarlık ve Edebiyat İlişkisinin Lisansüstü Tez Çalışmalarıyla İrdelenmesi

Günümüzde disiplinler/disiplinler arası etkileşimlerin yoğun olarak gerçekleşmesinin doğal bir sonucu olarak bilgi alanlarının sınırları genişlemiş, farklı araştırma ve bilgi üretim yöntemleri ortaya çıkmıştır. Bu etkileşimli bilgi üretimi akademik çalışmalara da yansımıştır. Akademik çalışmalarda disiplinler arası etkileşimin artmasının bir sonucu olarak her disiplin salt kendi alanına ait formel yöntemlerden faydalanmak yerine başka disiplinlerin yöntem ve araçlarını da kullanır hale gelmiştir. Farklı disiplinlerin ortak paydasında farklı yöntem ve araçlarla üretilen ortak bilgi temas ettiği toplumsal alanların her birine katkı koymakta, alanlara yeni perspektifler açmaktadır.

Ulusal Tez Merkezi'nin dijital veri tabanında "*mimarlık, edebiyat, mekân, metin, kent, dil, roman*" anahtar kelimeleriyle yapılan detaylı taramalarla mimarlık ve edebiyat arakesitinde gerçekleştirilmiş 125 adet akademik çalışmaya erişilmiştir (Ek:1). Makale kapsamında ele alınan yüksek lisans/doktora tezleri çeşitli parametrelerle detaylı olarak listelenmiştir. Ulusal Tez Merkezi'nden ulaşılan tezler;

- *Tezin Başlığı*
- *Tezin Yazarı,*

- Tezin Yürütücüsü,
- Tezin Tamamlandığı Yıl,
- Tezin Düzeyi (Yüksek Lisans/Doktora),
- Tezin Tamamlandığı Yükseköğretim Kurumu/Enstitü/Anabilim Dalı,
- Tezde Belirlenen Anahtar Kelimelerine, göre detaylı olarak ele alınmıştır.

Makale kapsamında erişilen lisansüstü tezlerin yukarıda bahsedilen parametrelere göre ele alınmasının sebebi, incelenen tezlerden mimarlık ve edebiyat alanlarında gerçekleştirilen bilgi akışının hangi kanallardan, hangi yıllarda, hangi kurum ve enstitülerde ve hangi kavramlar etrafında ele alındığına dair geniş bir çerçeve çizilebilir.

Araştırma kapsamında elde edilen 125 adet lisansüstü çalışmanın geneli yüksek lisans düzeyinde gerçekleştirilmiştir. 100 adet yüksek lisans tezi, 24 adet doktora tezi ve 1 adet sanatta yeterlik tezi tespit edilmiştir (Tablo.1). Alanda doktora düzeyinde araştırmaların artması mimarlık ve edebiyat ilişkisinin akademik çerçevesini genişletecektir.

Tablo 1. Mimarlık ve Edebiyat alanında yapılan tezlerin enstitüye göre dağılımı tablosu

Tez Türü	Tez Sayısı
Yüksek Lisans	100
Doktora	24
Sanatta Yeterlik	1
Toplam	125

Mimarlık ve edebiyat ilişkisini irdeleyen lisansüstü tezlerin tamamlandıkları yıllara göre dağılımı incelendiğinde 1987 yılından günümüze yapılan çalışmaların giderek arttığı sonucuna ulaşılmaktadır. 1990 yılında bu alanda yapılmış 1 adet teze ulaşılmışken 2010-2020 yılları arasındaki 10 yıllık süreçte 78 adet tez alana katkı sağlamıştır (Tablo.2). Mimarlık ve edebiyat arakesitinde tamamlanan tezlerin giderek artması, makalenin kavramsal kısmında da belirtilen toplumsal gelişmelerle birlikte artan disiplinler arası etkileşimlerin sonucudur.

Tablo 2. Mimarlık ve Edebiyat alanında yapılan tezlerin tamamlandığı yılların yıllara göre yoğunluk tablosu

Tez Zaman Aralığı	Tez Sayısı
1987-1990	1
1991-2000	7
2001-2010	39
2011-2020	78
Toplam	125

Mimarlık ve edebiyatın birbiriyle ilişkisinin lisansüstü tezlerde genellikle sosyal bilimler alanı tarafından ele alındığı görülmektedir. Edebiyatın Türk Dili ve Edebiyatı, Türkçe/Edebiyat Öğretmenliği, Dilbilim gibi çeşitli uzmanlık alanlarında alt bölümlerinin olmasından dolayı bu alandaki lisansüstü tez çalışmaları sosyal bilimlere ait araştırma ve konuların ağırlığıyla sürdürülmektedir (Tablo 3).

Tablo 3. Mimarlık ve Edebiyat alanında yapılan tezlerin tamamlandıkları enstitüye göre dağılımı tablosu

Enstitü	Tez Sayısı
Sosyal Bilimler Enstitüsü	73
Fen Bilimleri Enstitüsü	36
Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü	5
Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü	5
Lisansüstü Programlar Enstitüsü	2
Güzel Sanatlar Enstitüsü	1
Eğitim Bilimleri Enstitüsü	1
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü	1
Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Araştırma Enstitüsü	1
Toplam	125

Mimarlık ve edebiyat alanlarına ait temel kavramlarla yapılan taramalar sonucunda elde edilen lisansüstü çalışmalar, tezlerin tamamlandığı anabilim dallarına göre listelendiğinde mimarlık ve edebiyat ilişkisinin Türk Dili Edebiyatı ve Mimarlık anabilim dallarında gerçekleştirildiği görülmektedir. Çalışmalarda Türk Dili ve Edebiyatı bölümünden 48 adet çalışma tespit edilmişken mimarlık alanından gerçekleştirilen tez sayısının 40 olduğu görülmüştür. Mimarlık ve edebiyat ilişkisi yalnızca kurucu disiplinleri olan mimarlık ve edebiyat alanı tarafında değil, çok sayıda farklı disiplinin farklı anabilim dalları tarafından ele alınmıştır. Dilbilim ile ilgili disiplinler (*İngiliz Dili ve Edebiyatı, Alman Dili ve Edebiyatı, Rus Dili ve Edebiyatı, Fransız Dili ve Edebiyatı, Karşılaştırmalı Edebiyat*), Güzel Sanatlar, Balkan Çalışmaları, Siyaset ve Sosyal Bilimler, Kültürel Çalışmalar, Tasarım Çalışmaları farklı anabilim dallarından bazılarıdır (Tablo 4). Mimarlık ve edebiyat alanındaki lisansüstü tez çalışmalarının mimarlık anabilim dalında giderek arttığı ve alanın mimari bakış açısıyla farklı değerlendirmelere de açık bir alan olduğu görülmektedir.

Tablo 4. Mimarlık ve Edebiyat alanında yapılan tezlerin anabilim dalı tablosu

Anabilim Dalı	Tez Sayısı
Türk Dili ve Edebiyatı	48
Mimarlık	40
İngiliz Dili ve Edebiyatı	9

Karşılaştırmalı Edebiyat	5
Sosyoloji	5
Sanat Tarihi	3
İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı	3
Alman Dili ve Edebiyatı	2
Antropoloji	1
Fransız Dili ve Edebiyatı	1
Güzel Sanatlar Eğitimi	1
Balkan Çalışmaları	1
Felsefe ve Toplumsal Düşünce	1
Tasarım Çalışmaları (İç Mimarlık ve Dekorasyon)	1
Siyaset ve Sosyal Bilimler	1
Slav Dilleri ve Edebiyatı (Rus Dili ve Edebiyatı)	1
Kültürel Çalışmalar	1
Kürt Dili ve Edebiyatı	1
Toplam	125

Araştırma kapsamında ele alınan tezlerin tamamlandığı yükseköğretim kurumlarına bakıldığında ise fen bilimleri alanında mimarlık eğitimi veren İstanbul Teknik Üniversitesi'nde bu kapsamda yapılan tezlerin sayıca diğer üniversitelere göre fazla olduğu görülmektedir (Tablo 5). Bunun sebebinin ise sosyal bilimler alanından gerçekleştirilen tezlerin farklı kurumlar (*İstanbul Üni., Marmara Üni. Ege Üni., vb. gibi*) tarafından gerçekleştirilmesinden kaynaklanmaktadır.

Tablo 5. Mimarlık ve Edebiyat alanında yapılan tezlerin üniversitelere göre dağılımı

Üniversite Adı	Tez Sayısı
İstanbul Teknik Üniversitesi	19
Bilkent Üniversitesi	6
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi	6
Yeditepe Üniversitesi	6
Gazi Üniversitesi	6
Orta Doğu Teknik Üniversitesi	6
Marmara Üniversitesi	5
İstanbul Üniversitesi	5
İstanbul Bilgi Üniversitesi	5
Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi	4
Trakya Üniversitesi	3
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	3
Ege Üniversitesi	2
Başkent Üniversitesi	2
Sakarya Üniversitesi	2
Atatürk Üniversitesi	2
Kocaeli Üniversitesi	2
Yıldız Teknik Üniversitesi	2
Karadeniz Teknik Üniversitesi	2

Dumlupınar Üniversitesi	2
Ankara Üniversitesi	2
Hacettepe Üniversitesi	2
İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü	2
Çukurova Üniversitesi	2
Uludağ Üniversitesi	2
Sabancı Üniversitesi	1
Boğaziçi Üniversitesi	1
Muğla Üniversitesi	1
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi	1
İnönü Üniversitesi	1
İstanbul Aydın Üniversitesi	1
Selçuk Üniversitesi	1
Afyon Kocatepe Üniversitesi	1
İstanbul Kültür Üniversitesi	1
Ardahan Üniversitesi	1
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	1
Dokuz Eylül Üniversitesi	1
Anadolu Üniversitesi	1
Pamukkale Üniversitesi	1
Fatih Üniversitesi	1
İzmir Ekonomi Üniversitesi	1
Fırat Üniversitesi	1
Doğu Akdeniz Üniversitesi	1
Muş Alparslan Üniversitesi	1
Artvin Çoruh Üniversitesi	1
Yaşar Üniversitesi	1
Galatasaray Üniversitesi	1
Atılım Üniversitesi	1
Mersin Üniversitesi	1
Balıkesir Üniversitesi	1
Toplam	125

Makalenin ekler kısmında detaylı olarak tablo haline getirilen tezlerde (EK.1) yer alan anahtar kelimeler mimari perspektiften gerçekleştirilen bu araştırmanın derinlemesine anlaşılabilmesi ve mimarlık bilgisini daha detaylı olarak ortaya koyması amacıyla analiz edilmiştir. Tezin içeriği ve ana kavramlarını büyük ölçüde içeren bu anahtar kelimeler, incelenen tezlerin mimari bakış açısı ve mimarlık kavramlarıyla değerlendirilmesi için önemli görülmektedir. Anahtar kelimeler tezin başlığı, içeriği, bölümleri, hedefi ve yöntemiyle ilgili bilgi vermekte, mimarlık ve edebiyat ilişkisinin hangi alanlar/kavramlar/dönemler/yazarlar/eserlere göre ele alındığını ortaya koymaktadır. İncelenen lisansüstü tezlerde tespit edilen anahtar kelimeler, makalenin bundan sonraki kısımlarında çeşitli kategorilere göre tablo haline getirilmiştir. Anahtar kelimelerin mimarlığı ve edebiyatı etkileyen önemli tanımlara,

kavramlara ve dinamiklere göre ayrılması, iki alanın ortak paydasında üretilen akademik bilginin mevcut eğilimi hakkında mevcut potansiyelleri ortaya koyması açısından ufuk açıcudur.

Lisansüstü çalışmalarda yer alan anahtar kelimelerde, mimarlığı/mekânı etkileyen bazı edebi türlere rastlanmıştır. Mimarlık ve edebiyat arasındaki ilişki ağırlıklı olarak içerisinde mekânsal unsurları en fazla barındıran roman türünde ele alınmıştır. Romanı, mekânsal anlatımlar açısından güçlü hikâye ve öykü türleri izlemiştir. Şiir, çizgi roman, destan, drama, seyahatname ve söyleşiler de bu bağlamda ele alından diğer edebi türlerdir (Tablo 6). Roman, hikâye ve öykü türüne ait edebi eserler konularına göre incelendiğinde kurgusal mekâna ait unsurları içeren *ütopya*, *bilimkurgu* ve *distopya* türü bu alanda en sık karşılaşılan anahtar kelimeler olmuş; bunları çeviri, çizgi roman, destan, şiir ve drama gibi diğer edebi türler izlemektedir (Tablo 7).

Tablo 6. Mimarlık ve Edebiyat alanında yapılan tezlerde yer alan anahtar kelimelerin edebi türlere göre dağılımı

Edebi Türler	Tez Sayısı
Roman	25
Hikâye	8
Öykü	5
Şiir	2
Çizgi Roman	1
Destan	1
Drama	1
Seyahatname	1
Söyleşi	1

Tablo 7. Mimarlık ve Edebiyat alanında yapılan tezlerde yer alan edebi türlerin konularına göre dağılımı

Edebi Türler Konu	Tez Sayısı
Ütopya	8
Bilimkurgu	4
Distopya	3
Feminist Distopya	1

Edebiyatta mekânsal unsurlar yalnızca mimari mekâna değil coğrafi mekâna, peyzaja, özelleşmiş yer adlarına da işaret etmektedir. Edebi metinde anlatılmak istenen olay örgüsü, işlenmek istenen karakterler çoğu zaman mekânsal bir betimlemeye veya herkes tarafından anlaşılır bir yer adına ihtiyaç duymaktadır. Bu anlamda anahtar kelimeler özelleşmiş yer/bölge adlarına göre bir sınıflandırmaya tabi tutulmuştur. İncelenen tez çalışmalarında edebiyat alanında en çok “İstanbul” ve İstanbul’da geçen edebi eserlerin ele

alındığı görülür. İstanbul gerek tarihsel unsurları gerekse Türkiye’de edebiyat üretiminin hem merkezi hem de yönlendiricisi olarak ön plana çıkmıştır. Geçmişte yaşanan olayları konu alan tarihsel romanların ele alındığı tezlerde Türkiye siyasi tarihinin ve toplumsal ortamın edebi üretime etki ettiği görülmektedir. Tanzimat Dönemi, Erken Cumhuriyet Dönemi ve sonrası edebi eserlere mekânsal olarak da yansımıştır. Bu bağlamda tarihsel romanlar bu oldukları coğrafyanın toplumsal ortamından oldukça etkilenmiştir. İstanbul’dan sonra Erken Cumhuriyet Dönemi eserleriyle birlikte Ankara kenti edebi eserlere sıklıkla konu olmuştur. Benzer şekilde Türkiye modernleşme sürecinde Modern Türk Edebiyatı’ndaki Fransız etkisi sebebiyle dönemin edebiyatçıları Fransız Edebiyatı’ndan ve toplumsal/sanatsal/kültürel ortamından etkilenmiştir. Paris ve Fransa bu bağlamda edebi eserlere modernleşme hareketi bağlamında etki etmiştir (Tablo 8). Mimarlık ve edebiyat ilişkisini konu alan özelleşmiş yerlere bakıldığında Türkiye edebiyat ortamı açısından zengin eserlere konu olan Anadolu coğrafyasının yeterince irdelenmediği görülmektedir. Bunun sebeplerinden birisinin modernleşmenin hızlı bir şekilde gerçekleşmesi ve tüm toplumsal sistemlere hızlı bir şekilde entegre edilmek istenmesiyle Batı toplumlarının örnek alınması ve batılılaşma hareketleri olduğu düşünülmektedir. Modernleşmenin bu denli hızlı gerçekleşmesi, Anadolu coğrafyasının yoksulluk, eğitim ve kültür seviyesinin yüksek olmaması sebebiyle geri plana atılmasına sebep olmuştur.

Tablo 8. Mimarlık ve Edebiyat alanında yapılan tezlerde yer alan anahtar kelimelerin yer adlarına göre dağılımı

Ülke / Şehir / Bölge / Coğrafya	Tez Sayısı
İstanbul	12
Ankara	3
İzmir	2
Beyoğlu	2
New York	1
Ayasofya	1
Anadolu	1
Bursa	1
Paris	1
Balkanlar	1
Kafkasya	1
Adana	1
Rusya	1
Cezayir	1
Fransa	1

Makalenin bu kısmında incelenen 125 adet lisansüstü tezde yer alan anahtar kelimelerden mimarlıkla doğrudan ilgili kavramlar süzölmüş ve mimari bakış açısıyla sınıflandırılmıştır. Aşağıda mimarlıkla doğrudan ilgili anahtar kelimelerin en çok tekrar edilenleri listelenmiştir. Lisansüstü tezlerde mimarlıkla ilgili kavramlardan en çok tekrar eden kelimenin “mekân” olduğu, sonrasında “kent, mimarlık ve mimari” kelimeleri olduğu tespit edilmiştir (Tablo 9). Lisansüstü çalışmalarda kentsel unsurların, kent ile ilgili kavramların sıklıkla yer alması mimarlık ve edebiyatın toplumsal ortamla ve bunun mekânsal karşılığı olan kent ile kurduğu güçlü ilişkiden kaynaklanmaktadır.

Tablo 9. Mimarlık ve Edebiyat alanında yapılan tezlerde yer alan anahtar kelimelerin mimarlık disiplinine ait kavramlar listesi

Mimarlık Disiplini ile ilgili kavramlar	Tez Sayısı
Mekân	44
Kent	10
Mimarlık	9
Mimari	4
Şehir	3
Zaman-Mekân	4
Kentleşme	3
Mimarlık Tarihi	2
Yer	2
Ev	2
Mimari Temsil	2
İnsan-Mekân İlişkisi	2
Kent Kimliği	2
Kentleşme	2

Makale, mimarlık disiplininde, mimarlık disiplininin dinamikleri göz önünde bulundurularak üretildiği için yukarıda listelenen mimarlıkla doğrudan ilgili kavramlar mimari bakış açısıyla değerlendirilmektedir. Mimarlık kavramları, mimari akımlar, kentsel ve mekânsal unsurlar mimarlık disiplininin öğretileri bağlamında ele alınmaktadır. Tezlerde bahsedilen anahtar kelimelerde geçen mimarlıkla ilgili en genel kavramların “mekân, kent, mimarlık ve mimari” olduğu görülür. Mekânın farklı türleri ve tanımlamaları lisansüstü çalışmalarda yer almış olup bu bağlamda en çok tartışılan mekânın “yazımsal mekân” olduğu görülmektedir. “İç mekân, Dış mekân, Mimari mekân, Kurgusal mekân, Kentsel mekân, Çevresel mekân, İdeolojik mekân, Ruhsal durumu yansıtan mekân” gibi farklı mekân türlerinin de çalışmalarda ele alındığı görülür (Tablo 10).

Tablo 10. Mimarlık ve Edebiyat alanında yapılan tezlerde yer alan anahtar kelimelerde yer alan mekân çeşitleri

Mekân Türleri	Anahtar Kelime Sayısı
Yazımsal Mekân	3
İç Mekân	1
Dış Mekân	1
Mimari Mekân	1
Kurgusal Mekân	1
Kentsel Mekân	1
Çevresel Mekân	1
İdeolojik Mekân	1
Ruhsal Durumu Yansıtan Mekân	1

Çalışmalarda özelleşmiş mimari unsurlara ve yapılara da sıklıkla rastlanmaktadır. Belli bir dönemi anlatan edebi eserlerde ve tarihi romanlarda dönemin toplumsal ortamını yansıtan, gündelik hayatın geçtiği mekânlara yer verilmektedir. Gündelik hayatın geçtiği ve toplumsal hayatın başladığı yer olan ev gerek romanda gerekse şiirde mekânsal olarak ön plandadır. Tanzimat dönemi ve sonrasında Türk Edebiyatında konak, yalı, köşk gibi sosyo-ekonomik gücün ve aile yaşantısının bir yansıması olan mekânsal anlatılara rastlanmaktadır. Cumhuriyet'in bir yaşam biçimine dönüşerek toplumsal yapılara entegre olmasıyla, Modern Türk edebiyatı modernizmin etkisinde kalmıştır. Modern Türk Edebiyatıyla birlikte apartman ve konut gibi gündelik yaşam mekânlarının edebi anlatılarda yer aldığı görülmektedir. Apartman ve konut modernizmin ve batılılaşmanın mekândaki göstergesi olmakla birlikte dönemin edebi eserlerinde apartman ve konut mekanları bireyselleşme, yabancılaşma gibi kavramlarla tartışılmıştır (Tablo 11).

Tablo 11. Mimarlık ve Edebiyat alanında yapılan tezlerde yer alan anahtar kelimelerdeki Özelleşmiş mekânlar listesi

Gündelik Yaşam Mekânları	
Ev	Konut
Konak	Müze
Köşk	Otel
Yalı	Köy

Toplumsal ilişkilerin gerçekleştiği yer olan mekân, mimarlığın fiziksel üretimi olmakla birlikte birçok disiplinin de üretiminin merkezinde yer alır. Mekân bu çok yönlü durumuyla kullanıcısıyla ve çevresiyle sürekli olarak ilişki içerisindedir. İncelenen tezlerde yer alan anahtar kelimelerde mekânın fiziksel, psikolojik, çevresel, toplumsal birçok yönüyle yer aldığı görülmekte-

dir. Bu kavramların yalnızca mimarlık alanında değil psikoloji, sosyoloji, felsefe, edebiyat gibi diğer toplum bilimlerindeki çalışmalarda da ele alındığını bu anlamda da mekân kavramının bilimsel bir olgu olarak tartışılmaya devam ettiğini söyleyebiliriz (Tablo.12).

Tablo 12. Mimarlık ve Edebiyat alanında yapılan tezlerde yer alan anahtar kelimelerdeki mekânla ilgili fiziksel/psikolojik/çevresel/toplumsal kavramlar

Mekânla ilgili fiziksel/psikolojik/çevresel/toplumsal kavramlar	
Mekân Sosyolojisi	Mekânsal Dönüş
Mekânda Femenilik ve Maskülenlik	Mekânsal Davranış
Mekânda Mahremiyet ve Kamusalılık	Mekânsal Analiz
Mekânın Poetiği	Mekânsal Öge
Mekânın Psikolojik Boyutu	Mekânsal Yapı
Mekânın Sosyal Boyutu	Mekânsızlaştırma
Mekânsal Algı	İnsan-Mekân İlişkisi

Mimarlığa ait teorik yaklaşımlar mimarlık ve edebiyat ilişkisini ele alan lisansüstü çalışmalarda farklı şekillerde tartışılmaktadır. Mimarlık sosyal bilimlerden kuram, eleştiri, felsefe ve söylem olarak dilden ve yazıdan etkilenmektedir. Bu etki, makale kapsamında incelenen tezlerde yer alan anahtar kelimelerde de gözlenmektedir. Mimarlık edebiyat ilişkisi çalışmalarda dil, temsiliyet, gibi kavramların yanı sıra siber-uzay, bilgisayar destekli tasarım gibi güncel yaklaşımlarla da ele alınmaktadır (Tablo 13).

Tablo 13. Mimarlık ve Edebiyat alanında yapılan tezlerde yer alan anahtar kelimelerdeki mimarlıkla ilgili kavram/yöntem/yaklaşımlar listesi

Mimarlık ile ilgili teorik kavramlar/yöntemler/yaklaşımlar	
Mimarlık	Mimarlık Söylemi
Mimari Dil	Tasarım
Mimari Eleştiri	Tasarım Tarihi
Mimari Eser	Siber-Uzay
Mimari Tasarım	Bilgisayar Destekli Tasarım
Mimari Temsil	

Mimarlık ve edebiyatın ifade aracı olan dil ve metin toplumsal yönüyle aynı zamanda kentsel alanın da bir unsuru olarak karşımıza çıkar. İncelenen tezlerde kent kavramının farklı bakış açılarıyla tartışıldığı görülmektedir. Kent fiziksel durumunun yanı sıra kentli olmak, kentleşme ve kentsel deneyim gibi kavram/durumlarla tartışılmaktadır. Kentin birçok disiplinden beslenen çok yönlü etkileşimli hali, kenti birçok disiplinin araştırma laboratuvarı haline getirir. Kent mimarlıkta da edebiyatta da, araştırılmaya açık devingen bir deneyim alanıdır (Tablo 14).

Tablo 14. Mimarlık ve Edebiyat alanında yapılan tezlerde yer alan anahtar kelimelerdeki Kentsel Kavramlar Listesi

Kentsel Kavramlar	
Kent	Kentsel Analiz
Kentlileşme	Kentsel Deneyimleme
Kentleşme	Kentsel Mekân
Kent İlişkisi	Şehirleşme

Sonuç ve Değerlendirmeler

Mimarlık ve Edebiyat gibi fen bilimleri ve sosyal bilimler alanlarının iki önemli disiplini günümüz etkileşimli ortamında toplumsal yaşantı ve ilişkilerle birlikte iç içedir. Mimarlık dille, yazıyla kendi disiplinini metinsel olarak kurar, organize eder. Mimarlık kuramı, eleştirisi ve söylemi de dile ve metne dayalıdır. Mimarlık nesnelere, çoğu zaman hem mimari üslubu hem de taşıdığı mesajla dile ve iletişime dayalıdır. Edebiyat da okuyucusu ile ortak bir dille iletişim halinde bir üretilerdir.

Mimarlığın edebiyatla ilişkisinin temelinde iletişim kurma vardır. Bu iletişim temel öğretileri ve üretimleri farklı iki alan için disiplinler arası olarak gerçekleşir. Birbiriyle benzer veya aynı olmayan her durum her zaman farklı olandan beslenme potansiyeli barındırır. Disiplinler arası ilişkilerin kurulması, alanların birbirini beslemesi açısından faydalıdır. Edebiyat da mimari de toplumun birçok kanalından beslenen sanatsal üretimlerdir. Toplumsal alana dokunan, toplumsal dinamiklere temas halinde her ilişkide disiplinler sınırlar, alanı geniş bir perspektifle değerlendirmeye açık hale getirir.

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin artması ile insanlar, nesnelere, durumlar, uzmanlıklar arasındaki katı sınırların erimeye başladığı görülmektedir. Bu durum mimarlık ve edebiyatında sınırlarını belirsizleştirmiş mimarlıkla dilin, yazının, edebiyatın ilişkisi, edebiyatta mekânın yeri, kullanım biçimi ve edebi üretime etkileri tartışılmaya başlanmıştır.

Makale, mimarlık ve edebiyat arasında kurulan çok yönlü ilişkiye hem mimarlığın hem de edebiyatın dinamikleri üzerinden geniş bir çerçeveden akademik olarak bakabilmeyi hedeflemiştir. İki disiplinin kurucu dinamikleri akademik perspektifle lisansüstü ulusal tez çalışmalarıyla incelenmiştir. Böylelikle Türk edebiyatı ve mimarlık üretimi arasındaki ilişkiye dair yapılmış lisansüstü tez çalışmalarının bir çerçevesi çizilebilecek, çalışılan konu/kavram/yazar/kent/yönteme dair bir sınıflandırma imkânı olabilecektir. İncelemeler sonunda ulaşılan 125 adet lisansüstü tez çalışmasıyla ilgili olarak;

- Tezlerden 100 tanesi yüksek lisans düzeyinde, 24 tanesi doktora düzeyinde, 1 tanesi ise sanatta yeterlilik tezidir.
- Tezlerin yoğun olarak sosyal bilimler alanından araştırmacılar tarafından gerçekleştirilmiştir. Mimarlık disiplininde, bu ilişki mimari bakış açısıyla farklı araştırma ve değerlendirilmelere açıktır.
- Dilbilim alanı çok geniş ve bünyesinde farklı uzmanlık alanını barındırdığı için edebiyat alanında bu araştırmaların Türk Dili ve Edebiyatı bölümü başta ve ağırlıkta olmak üzere İngiliz, Fransız, Rus, Alman Dili ve Edebiyatı, Karşılaştırmalı Edebiyat gibi farklı anabilim dallarında sürdürülmektedir.
- Mimarlık alanındaki çalışmalar ise genelde mimarlık anabilim dalı mimari tasarım bölümünde yoğunlaşmıştır. Mimari tasarımı bölümünü, iç mimarlık ve mimarlık tarihi bölümlerinde tamamlanan az sayıdaki çalışmalar izlemektedir.
- Çalışmalara ağırlıklı sosyal bilimler alanı etki etmiş olsa da tezlerin tamamlandığı üniversitelere bakıldığında mimarlık eğitimi veren İstanbul Teknik Üniversitesi'nin bu alanda en çok çalışma yapılan yükseköğretim kurumu olduğu görülmüştür. Mimarlık disiplininde mimari bir bakışla yazılmış bu makale için bu durum, mimarlık ve edebiyat ilişkisinin araştırılıp tartışmaya açılması için motive edicidir.
- Tezlerde yer alan anahtar kelimeler analiz edildiğinde, bazı edebi türlerdeki mekânsal durumların belirgin olduğu görülmüştür. En fazla araştırmacının roman türü üzerine olduğu, romanı hikâye ve öykü gibi türlerin izlediği görülmektedir. Roman, hikâye ve öykü türleri mekânsal anlatılardır ve bu edebi türlerde işlenen olaylar, kurgulanan karakterlerin anlaşılması için iyi kurgulanmış mekânsal anlatımlara ihtiyaç duyulmaktadır. Kurgusal mekâna dair bir anlatı biçimi olan ütopya, distopya ve bilimkurgu bu alanda yoğun olarak çalışılan roman, hikâye, öykü türleri olarak tespit edilmiştir.
- Mekân unsuru aynı zamanda bir coğrafyaya, kente veya kentsel parçaya işaret ettiği için tezlerde yer alan anahtar kelimelerde İstanbul, Ankara, Beyoğlu, Fransa ve İzmir gibi özel yer adlarına rastlanmıştır.
- İncelenen lisansüstü çalışmalardaki mimarlıkla doğrudan ilişkili kavramlar listelendiğinde alanın mimarlığın fiziksel, sosyal, psikolojik açıdan farklı kavram ve durumlarla ele alındığı görülmüştür. Mimarlık disiplinini toplumsal yönünü ön plana çıkaran bu durum sayesinde edebi eserler mekânsal açıdan farklı okumalara açık hale gelmektedir.

- Mimarlık disiplini ile doğrudan ilişkilendirilen anahtar kelimelerin mimari bakış açısıyla farklı değerlendirmelere açık olduğu görülmüştür. Çalışmada bu kelimeler mimarlıkla, kentle, mekânla ilgili kavramlar ve özelleşmiş mekânlar olarak gruplandırılmıştır. Bu sınıflandırma alanın teorik, kuramsal bilgisi, yöntem ve ilişki biçimine dair derinlikli bir değerlendirme yapılabilmesine olanak sağlamaktadır.
- Mimarlık ve edebiyat ilişkisi lisansüstü tezlerde, Türk Edebiyatının ve mimarlığının geçirdiği dönüşüme paralel olarak belli dönem ve belli yazarlar, o yazarların belli eserleri, belli mekân tipleri, toplumsal dönüşümün yansıdığı belli mekânsal ilişkiler üzerinde yoğunlaştığı görülmüştür. Tanzimat dönemi, Erken Cumhuriyet Dönemi en fazla araştırma yapılan dönem olmakla birlikte dönemin edebiyatçılarından *Ahmet Hamdi Tanpınar*, *Ahmed Midhat Efendi*, *Peyami Safa*, *Yakup Kadri Karaosmanoğlu* lisansüstü çalışmalarda anahtar kelime olarak yer alan edebiyatçılardan bazılarıdır. *Mihail Bahtin*, *Franco Moretti*, *Georges Lukács*, *Gérard Genette*, *Yuri Lotman* gibi edebiyat teorisyenlerinin de tezlerde yer aldığı görülmektedir. Özellikle Türk edebiyatında batılılaşma süreciyle belirgin şekilde etkisini gösteren Fransız edebiyatı yazar ve şairlerin yanı sıra edebiyat kuramcıları açısından da dönemin Türk edebiyatçılarına etkisi olmuştur.
- Mimarlık ve edebiyat ilişkisine dair yapılan çalışmaların geçmişten günümüze artarak sürdürülmesine ve ağırlıklı olarak İstanbul'u konu alan eserlerin yer almasına paralel olarak bu alanda en fazla araştırmanın *Orhan Pamuk* ve romanları üzerinde yapıldığı görülür. Pamuk'un da tamamlayamamış olsa da mimarlık eğitimi almış bir yazar olmasının ve mimari bakış açısını ve kişisel deneyimlerini özellikle İstanbul coğrafyası üzerinde incelikle eserlerine yansıtmasından dolayı İstanbul ve Orhan Pamuk mimarlık ve edebiyat alanları için lisansüstü çalışmalarda sıklıkla irdelenmiştir. Postmodern edebiyat bağlamında Pamuk ile *Elif Şafak*, *Latife Tekin*, *Tezer Özlü* gibi postmodern edebiyatçılar da eserlerinde kurguladıkları mekânsal anlatılarla tezlerde yer almaktadırlar.
- Mimarlık ve edebiyat ilişkisi kapsamında incelenen lisansüstü çalışmalarda ele alınan edebi eserlerde, roman türünde eğilim, Türk edebiyatının geçirdiği dönüşüme paralellik gösterir. Tanzimat döneminin yaşantısını ve mekânsal ortamını anlatan tarihsel romanlardan, Erken Cumhuriyet Dönemi'nde ülkenin siyasi ortamındaki dönüşümle birlikte modernleşme süreciyle farklılaşan toplum yapısı modern edebiyat eserlerine ilgiyi arttırmıştır. Günümüzde ise içinde yaşadığımız postmodern toplum yapısı

çoklu kavramlar/anlatıların hâkim olduğu, mekânsal ilişkilerin farklı şekillerde kurulduğu bir ortamdır. Postmodern toplum yapısıyla birlikte var olan postmodern edebiyat bu mekânsal ilişkileri eserlerinde bu bağlamda ele alır. Bunun yanı sıra yaşadığı ve edebi üretimde bulunduğu dönemde yeterince anlayamamış ve çalışılmamış Ahmet Hamdi Tanpınar'ın da Tanpınar'ın mimariye, mekâna olan ilgisi ve hayranlığı sebebiyle günümüzde çok sayıda akademik araştırmanın da konusu olduğu görülmektedir.

- İncelenen tezlerde yer alan anahtar kelimelerde *Le Corbusier*, *Louis I. Kahn*, *Bjarke Ingels* gibi yabancı mimarların, Turgut Cansever, Şevki Balmumcu gibi Türk mimarlar yer almaktadır. Mimarlık teorisyeni *Henri Lefebvre*'nin ve mekân üçlemesinin de lisansüstü tezlerde yer aldığı görülmektedir.

Makalede, lisansüstü tez çalışmaları üzerinden ulusal tezlerin analiziyle mimarlık ve edebiyatın, mimari ile dilin, dil ile kentin, kent ile toplumun ilişkisi çok yönlü değerlendirmelere açık bir alan olarak tariflenir. Günümüzde mimarlık eğitimi veren okullarda, mimari stüdyo çalışmalarında, çeşitli atölye ve etkinliklerde gerçekleştirilen araştırma ve çalışmalar, her iki alanın bilgisini kullanarak farklı araştırmalar üretmeye devam etmektedir. Mimarlık ve edebiyat ilişkisinin araştırmasının mimari bir bakışla gerçekleştirilmesi mimarlık disiplinine hiç kuşkusuz yeni perspektifler açacaktır. Bu yeni bakışla mimarlık disiplini de kendi mekânsal üretimlerini, kullandığı yöntem ve araçlarını geliştirmekte, çağın disiplinler arası etkileşimli ortamına ayak uydurmaktadır.

Extended Abstract

A Classification of Academic Studies on the Relationship between Architecture and Literature

*

Ayşe Pınar Serin Güner
ORCID: 0000-0003-4043-0219

Hikmet Gökmen
ORCID: 0000-0002-3568-8226

All kinds of production operating in the social field are related to each other. In today's interdisciplinary environment, the boundaries between the fields of knowledge are becoming blurred and even intertwined. Architecture is an artistic production field that constructs spatial relations, discusses social relations in a spatial context and is based on the practice of building. Literature realizes its artistic production by using the written language. In the article, the relationship between architecture and literature is based on the sociality of both disciplines and their use of their own professional languages. Architecture, with its own physical integrity, defines a visual architectural language within its own information production area with the tools it uses in the process of producing architectural information. Architecture realizes this language through visual images and their representation processes.

Architectural structures, which are the places where spatial communication takes place from the past to the present, are also architectural elements that carry a message on their own using the architectural language. In addition to the architectural language that architecture uses in its own discipline, there are also areas where architectural knowledge is maintained in writing.

The fields of architectural theory and architectural history that produce and discuss architectural knowledge theoretically continue this knowledge by using the written language. Within the scope of the article, the relationship of architecture with language is discussed in two ways in architectural perspective. The first is the relationship that architecture establishes with architectural language, and the other is the relationship between architecture and text. At the intersection of literature and architecture, the element of space and spatial relations are at the forefront. The element of space in literature realizes its literary expression through the concepts of fictional and physical space. The fictional or real space undertakes the task of making the event that is intended to be told in

the literary work, the people of the literary work and the relationships between them in reader's mind more realistic. Within the scope of the article, the relationship between architecture and literature is handled from the perspective of literature with the dimension of spatial narratives in literary work.

The article discusses the relationship between literature and architecture as an interdisciplinary research area. In this article, after explaining the relationship between architecture and literature with society and each other conceptually, it examines how this relationship is carried out in the academic field. It examines the contribution of academic knowledge produced at the intersection of architecture and literature to the knowledge of both fields with the postgraduate theses registered in the thesis archive of the Higher Education Institution National Thesis Center (YOK) since 1987. Theses obtained as a result of the search with the keywords "Architecture, literature, space, text, language", which are the basic concepts in these two fields, have been tabulated within the scope of the article. In this context, the theses accessed are analyzed according to the thesis author, thesis supervisor, the year the thesis was completed, the university and department where the thesis was completed and keywords of the thesis. Content analysis method was used in the analysis of the relationship between architecture and literature in the context of graduate theses. 125 theses examining the relationship between architecture and literature have been reached. It has been determined that most of these theses are master's theses. Theses were mainly produced in the field of social sciences such as Turkish Language and Literature, Turkish Language Teaching, Comparative Literature, Linguistics. The number of researches produced in the field of science in theses dealing with the relationship between architecture and literature is less than the field of social sciences. Architecture discipline is the department with the most studies in this field in the institute of science. The relationship between architecture and literature is mostly studied in Istanbul Technical University (ITU), Department of Architecture, which is one of the universities that provide graduate education in our country.

The keywords in the theses in the article were analyzed in detail. When these keywords were examined, it was seen that the word place was repeated the most. As the number of repetitions, the word space is followed by the words of city and architecture. It is seen that most novel genres are studied in the keywords of theses. Story, short story, poetry are the most studied literary genres after novel. Utopia, dystopia, and science fiction literature are often discussed in the genre of novels and stories. The cities of Istanbul and Ankara are the most mentioned in the literary works dealt with in postgraduate thesis studies. In the

keywords of the theses, different spatial expressions are encountered depending on different definitions of space: literary space, interior space, exterior space, architectural space, fictional space, urban space, environmental space, ideological space are some of these spatial expressions. The keywords in the theses also provide information about the places of everyday life. Daily life spaces and spatial relations have transformed depending on the social structure of the historical period in which literary works are discussed. Houses, mansions, residences, apartments, hotels and villages are some of the daily life spaces which are mentioned in the theses.

Within the scope of the article, the information about which writers and poets' works in which literary genres are discussed in the relationship between architecture and literature is reached in these theses that are examined. The article draws a theoretical framework between the disciplines of architecture and literature with the dimensions of language, writing and sociality. The article discusses how the current disciplinary knowledge of both fields is transformed with the interdisciplinary flow of information between architecture and literature. It explores how the boundaries of the field of knowledge of architecture in the field of architecture can be expanded using literature and literary works, from an architectural perspective. It reveals the current situation for new academic research to be produced at the intersection of architecture and literature disciplines and plays a guiding role for new research areas.

Kaynakça/References

- Aksan, D. (2007). Her yönüyle dil ana çizgileriyle dilbilim (4. baskı). Ankara: TDK Yayınları.
- Barthes Roland: (1979). *Göstergebilim ilkeleri*, (Çev. Berke Vardar, Mehmet Rifat). Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Bircan, U. (2015). Roland Barthes ve göstergebilim. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 13(26), 17-41.
- Çağlar, B. (2012). Bir iletişim biçimi olarak göstergebilim. *LAÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(2), 22-34. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/euljss/issue/6282/84320>
- Çağlar, N., Ultav, Z. T., ve Boyacıoğlu, E. (2013). Sevgi Soysal ve yenişehir'de bir öğle vakti romanından mimari/kentsel mekâna ilişkin çıkarımlar. *Dokuz Eylül Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 2(3), 61-80.
- Eco, U. (1979). *A theory of semiotics*. Bloomington : Indiana University Press.
- Heidegger, M. (1971). *On the way to language*. (Translated. Peter D. Hertz). New York: Harper & Row
- Karadeniz, S., Günenç, Ö. F., & Taşar, E. S. (2016). Uğur Tanyeli ile söyleşi: Toplumsallık üretim biçimi olarak mimarlık. *Sosyoloji Divanı Sosyoloji Dergisi*, (7), 233-247

- Kıran, A. (1990). Dilbilim-göstergebilim ilişkileri. *Dilbilim Araştırmaları Dergisi*, (1), 51-62.
Erişim adresi: <http://dad.boun.edu.tr/en/pub/issue/29234/312960>
- Lefebvre, H. (2014). *Mekânın üretimi*. (Çev. Işık E.). İstanbul: Sel Yayıncılık. (Orijinal Yayın Tarihi, 1974).
- Martinet, A. (1985). *İşlevsel genel dilbilim*. (Çev. Berke Vardar). Ankara: Birey ve Toplum Yayınları.
- Miyagawa, S., Lesure, C., & Nóbrega, V. A. (2018). Cross-modality information transfer: a hypothesis about the relationship among prehistoric cave paintings, symbolic thinking, and the emergence of language. *Frontiers in Psychology*, 9, 115.
- Saussure de, F. (1985). *Genel Dilbilim Dersleri*. (Çev. Berke Vardar). Ankara: Birey ve Toplum Yayınları.
- TDK Sözlük, (2020). Erişim adresi: <https://sozluk.gov.tr/> Erişim Tarihi: 15.11.2020
- Tümer, G. (1982). *Mimarlık-edebiyat ilişkileri üzerine bir deneme: Aragon'un "Le Paysan de Paris" (Paris köylüsü) adlı yapıtı üzerine bir örnekleme*. İzmir: Matbaa Kavram.
- Ulusal Tez Merkezi(2020).Erişim adresi: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>
- Vitruvius, P. (2005). *Vitruvius: mimarlık üzerine on kitap*. (Çev. Suna Güven). Şevki Varlı Mimarlık Vakfı Yayınları.

Ekler

EK:1 1987 – Ağustos 2020 Tarihleri Arasında Mimarlık ve Edebiyat İlişkisi Bağlamında Ulusal Tez Merkezi'nden Taranan Yüksek Lisans/Doktora Tezleri Listesi

No	Tezin Adı	Tezin Yazarı	Tez Danışmanı	Yıl	Tür	Üniversite	Enstitü	Anabilim Dalı	Anahtar Kelimeler
1.	Ahmet Midhat Efendi'nin Romanlarında Mekân	Cengiz Ketene	-	1987	DR	Atatürk Üniversitesi	SBE	Türk Dili ve Edeb.	Ahmet Midhat Efendi, Mekân, Roman
2.	Gravür ve Seyahatnamelerde Anıtsal Yapılarıyla İstanbul (18. Yüzyıl Sonu ve 19. Yüzyıl)	Necla Arslan	Semra Germaner	1992	DR	Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi	SBE	Sanat Tarihi	18. yy, 19. yy, Gravür, Seyahatname, İstanbul
3.	Mimari Bir Dilin Biçim Grameri Analizi ve Bilgisayar Ortamında Sunumu	Eda Veliboşoğlu	Gülen Çağdaş	1995	YL	İstanbul Teknik Üniversitesi	FBE	Mimarlık	Bilgisayar Destekli Tasarım, Mimari Dil, Mimari Tasarım
4.	Michael A. H. Ende'nin Momo ve Peyami Safa'nın Matmazel Nora-liya'nın Koltuğu Eserlerinin Analiz Teknikleri, Mekân ve Zaman Bakımından Mukayesesi	Emin Akkaya	Arif Ünal	1996	YL	Yüzüncü Yıl Üniversitesi	SBE	Alman Dili ve Edeb.	Alman Dili ve Edebiyatı, Türk Dili ve Edebiyatı, Michael Ende, Karşılaştırmalı edebiyat, Peyami Safa
5.	Sevinç Çokum'un Hikâye ve Romanlarında Zaman, Mekân ve İnsan Unsuru, I. Cilt	Ayfer Yılmaz	Sadık Tural	1997	DR	Gazi Üniversitesi	SBE	Türk Dili ve Edeb.	Hikâye, Kadın yazarlar, Kadın, Mekân Roman Zaman, Sevinç Çokum, İnsan
6.	Sait Faik Abasıyanık'ın Hikâyelerinde Mekân	Gülnaz Çetinoğlu	Coşkun Ak	1997	YL	Uludağ Üniversitesi	SBE	Türk Dili ve Edeb.	Sait Faik Abasıyanık, Hikâye, Mekân
7.	Romanlarda Temsil Edildiği Biçimiyle Edebiyatta Kurgulanmış Mekân Bir İnceleme Çalışması: Kara Kitap, Orhan Pamuk	Beyhan Bolak	Celal Abdi Güzer	2000	YL	Orta Doğu Teknik Üniversitesi	FBE	Mimarlık	Kara Kitap, Mekân, Orhan Pamuk, Roman
8.	1923-1950 Yılları Ankara'sına Mimari ve Edebi Bir Bakış	Emel Dinçer	İnci Aslanoğlu	2000	YL	Orta Doğu Teknik Üniversitesi	SBE	Mimarlık	Ankara, Edebiyat, Konut, Mimari Özellikler, Mimarlık Tarihi

N o	Tezin Adı	Tezin Yazarı	Tez Danışmanı	Yıl	Tür	Üniversite	Enstitü	Anabilim Dalı	Anahtar Kelimeler
9.	Ahmet Hamdi Tanpınar'ın yazılarında İstanbul'daki mimarlık yapıtlarının değerlendirilmesi	Nevin Algül	Metin Sözen	2001	YL	İstanbul Teknik Üniversitesi	SBE	Sanat Tarihi	Mimari Eserler, Ahmet Hamdi Tanpınar, İstanbul
10.	Bilim-Kurgu Edebiyatında Ütopya ve Mimarlık İlişkisi	Evren Yalım	Hülya Yürekli	2002	YL	İstanbul Teknik Üniversitesi	FBE	Mimarlık	Bilim Kurgu, Mimarlık, Ütopya
11.	Erken Cumhuriyet Dönemi'nde Ankara Kenti Mekânsal Dönüşümlerinin Ankara Romanı Üzerinden Değerlendirilmesi	Didem Ertuğrul A.	Dürrin Süer Kılıç	2003	YL	Dokuz Eylül Üniversitesi	FBE	Mimarlık	Erken Cumhuriyet Dönemi, Batılılaşma/Modernleşme, Türk Romanı, Ankara, Yakup Kadri Karaosmanoğlu
12.	Sabahattin Ali'nin Roman ve Hikâyelerinde Mekân ve Mekânın Anlatımı	Metin Polat	Şerif Aktaş	2003	YL	Gazi Üniversitesi	SBE	Türk Dili ve Edeb.	Türk Dili ve Edebiyatı, Hikâye, Mekân, Roman, Sabahattin Ali, Yeni Türk Edebiyatı
13.	Kemal Tahir'in Köy Romanlarında Mekân	Özgür İldeş	Şerif Aktaş	2003	YL	Gazi Üniversitesi	SBE	Türk Dili ve Edeb.	Kemal Tahir, Köy, Roman, Yeni Türk Edebiyatı
14.	Behçet Necatigil ve Şiirin Ev Hali	Şehnaz Şişmanoğlu	Orhan Tekelioğlu	2003	YL	Bilkent Üniversitesi	Eko ve SBE	Türk Dili ve Edeb.	Ev, Behçet Necatigil, Türk Edebiyatı, Türk Şiiri, Şiir
15.	Erken Türk Romanında Fiziksel Çevre Sorunsalı	Hayal Meriç Uğraş	Uğur Tanyeli	2003	YL	Yıldız Teknik Üniversitesi	FBE	Mimarlık	Erken Türk Romanı, Fiziksel Çevre, Mekân, Roman
16.	Orhan Pamuk Romanında Atmosfer	Ayşegül Uğurlu	Atilla Yücel	2003	YL	İstanbul Teknik Üniversitesi	FBE	Mimarlık	Orhan Pamuk, Roman, Atmosfer
17.	Yaşar Kemal'in İstanbul'una Çevreci Bir Yolculuk	Günül Özlem Ayaydın	Süha Oğuzerten	2003	YL	Bilkent Üniversitesi	Eko ve SBE	Türk Dili ve Edeb.	İstanbul, Deniz, Çevreci Eleştiri, Yabancılaşma
18.	Türkiye Masallarında Toplumsal Cinsiyet ve Mekân İlişkisi	Evrin Ölçer	Talat Halman	2003	YL	Bilkent Üniversitesi	SBE	Türk Dili ve Edeb.	Cinsel Kimlik, Gelenek, Masal, Mekân, Türk Masalları

N o	Tezin Adı	Tezin Yazarı	Tez Danışmanı	Yıl	Tür	Üniversite	Enstitü	Anabilim Dalı	Anahtar Kelimeler
19.	Kent Mekânının Dönüşümünde Kullanıcı-Kent Etkileşiminin (Deneyiminin) Edebi Metinler Üzerinden İrdelenmesi	Bahar Ünlü	Ferhan Yüreklî	2004	YL	İstanbul Teknik Üniversitesi	FBE	Mimarlık	İnsan-Kent İlişkisi, Kentsel Deneyimleme, Beyoğlu, Edebi Metin
20.	Altı Türk Romanında Mekânsal Öge ve Mekânsal Davranış İncelenmesi	Suna Arslan K.	Cahit Kavcar	2004	DR	Ankara Üniversitesi	EBE	Güzel Sanatlar Eğitimi	Roman, Mekânsal Öge, Mekânsal Davranış, İçerik Analizi
21.	Cumhuriyet Dönemi Türk Romanında Modernizmin Yeri	Hasan Yürek	Nilgün Çıblak	2005	YL	Mersin Üniversitesi	SBE	Türk Dili ve Edeb.	Roman, Türk Romanı, Modernist Roman, Modernizm
22.	Halide Edib Adıvar'ın Son Dönem Romanlarında İstanbul'da Gündelik Hayat ve Müzik	Damla Erlevent	Mehmet Kalpaklı	2005	YL	Bilkent Üniversitesi	Eko.ve SBE	Türk Dili ve Edeb.	Halide Edip Adıvar, İstanbul, Gündelik Hayat
23.	Sâmiha Ayverdi'nin Eserlerinde Üç Temel Mekân: Konak, Köşk ve Yalı	Selami Alan	Muharrem Dayanç	2005	YL	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	SBE	Türk Dili ve Edeb.	Samîha Ayverdi, Konak, Köşk, Mekân, Mekânsal Yapılar, Mekânsal Özellikler, Roman, Türk Edebiyatı, Türk Romanı, Yalı
24.	Orhan Kemal'in Gurbet Kuşları ve Latife Tekin'in Sevgili Arsız Ölüm Romanlarında Köyden Kente Göç ve Yoksulluk	Turgay Gümeli	Ayşe Melda Üner	2006	YL	Yeditepe Üniversitesi	SBE	Türk Dili ve Edeb.	Kentleşme, Yoksulluk, Roman, Orhan Kemal, Latife Tekin
25.	James Joyces'un Kısa Romanında Dublin'in Zaman-Mekân İlişkisi	Fatma Betül Haksal	Petru Golban	2006	YL	Dumlupınar Üniversitesi	SBE	İngiliz Dili ve Edeb.	Kronotop, James Joyce, Sosyal Hayat, Anlatı
26.	Mimarlık ve Bilimkurgu Edebiyatında Mekân Okumaları	Pelin Melisa Somer	Arzu Erdem	2006	YL	İstanbul Teknik Üniversitesi	FBE	Mimarlık	Siberuzay, Ütopya
27.	Sait Faik Abasıyanık'ın Eserlerinde Mekân Olarak İstanbul	Yeşim Özdemir	Kâzım Yetiş	2006	YL	İstanbul Üniversitesi	SBE	Türk Dili ve Edeb.	İstanbul
28.	Elif Şafak'ın Romanlarında Mekân Ögesinin Zaman-Kişi ve Olay Bağlamında İncelenmesi	Basri Yılmaz	Müzeyyen Buttann	2007	YL	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	SBE	Türk Dili ve Edeb.	Elif Şafak, Roman, Mekân, Zaman

N o	Tezin Adı	Tezin Yazarı	Tez Danışmanı	Yıl	Tür	Üniversite	Enstitü	Anabilim Dalı	Anahtar Kelimeler
29.	Türk Romanında Mekân	Ferda Zambak	Vedat Kurukafa	2007	YL	Muğla Üniversitesi	SBE	Türk Dili ve Edeb.	Türk Romanı, Mekân, Görsellik, Somutlaştırma, Çağrışım, Gerçekçilik.
30.	Türk Edebiyatında Taşra	Diler Bulut	Meral Özbek	2007	YL	Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi	SBE	Sosyoloji	Taşra, Merkez, Kent, Modernleşme, Edebiyat
31.	Tanzimat Romanında Kamusal Alan ve Serbest Zaman Etkinlikleri	Ayşegül Utku Günaydın	Laurent Mignon	2007	YL	Bilkent Üniversitesi	Eko ve SBE	Türk Dili ve Edeb.	Tanzimat Romanı, Batılılaşma, Kamusal Alan, Serbest Zaman Etkinlikleri
32.	Tanzimat Dönemi Türk Romanlarında Beyoğlu	Emine Uzun	Fatih Andı	2007	YL	İstanbul Üniversitesi	SBE	Türk Dili ve Edeb.	Tanzimat Romanı, Beyoğlu, Gündelik Hayat, Mekân, İnsan
33.	Seksenler İstanbul'u Kentsel Söylemini Popüler Yazılı Medya Üzerinden Okumak	Funda Uz Sönmez	Atilla Yücel	2007	DR	İstanbul Teknik Üniversitesi	FBE	Mimarlık	Küreselleşme, Nostalji, Popüler kültür, İstanbul
34.	Nazım Hikmet ve Attila İlhan Şiirinde Paris İmgesi	Pelin Ekşi Altay	Nedret Kuran Burçoğlu	2007	YL	Yeditepe Üniversitesi	SBE	Türk Dili ve Edeb.	Alımlama Kuramı, Yorum Bilim, Görüngübilim, Attila İlhan, Nazım Hikmet, Paris
35.	Mimarlık ve Bilim Kurgu Edebiyatı Arakesitinde J. G. Ballard'ı Okumak	Zeynep Tuna Ultav	T. Nur Çağlar	2008	DR	Gazi Üniversitesi	FBE	Mimarlık	Mimarlık Söylemi, Bilim Kurgu, Edebiyat, Ballard, Disiplinlerarasılık, Metinsel Çözümleme, Distopya
36.	Ahmet Mithat Efendi'nin Letâif-İ Rivâyât Adlı Eserinin "Edebiyat Coğrafya Merkezli" İncelenmesi	Neşe Bilgiç	Ayşe Emel Kefeli	2008	YL	Marmara Üniversitesi	Türkiyat	Türk Dili ve Edeb.	Coğrafya, Doğu, Batı, seyahat
37.	Cumhuriyet Dönemi Hikâyelerinde Anadolu (1923-1950)	Polat Sel	Özcan Aygün	2008	YL	Trakya Üniversitesi	SBE	Türk Dili ve Edeb.	Anadolu, Mekân, Cumhuriyet Dönemi, Yazar, Hikâye
38.	Nedim Gürsel'in Öykü ve Romanlarında Kent ve Kadın	Mustafa Bal	Bedri Aydoğan	2008	YL	Çukurova Üniversitesi	SBE	Türk Dili ve Edeb.	Nedim Gürsel, Kent, Kadın, Öykü, Roman

N o	Tezin Adı	Tezin Yazarı	Tez Danışmanı	Yıl	Tür	Üniversite	Enstitü	Anabilim Dalı	Anahtar Kelimeler
39.	Roman Kent Berlin. Alman ve Türk Edebiyatında Kent İmgesini Yeniden Anlamlandıran Kadın Yazarlar: Keun, Özdamar, Özlü	Lale Dayıoğlu	Meral Oralış	2009	YL	İstanbul Üniversitesi	SBE	Alman Dili ve Edeb.	Alman edebiyatı, Edebiyat, Kadın Yazarlar, Kent Kimliği, Kentsel Mekân, Keun, Irmgard, Türk edebiyatı, Emine Sevgi Özdamar, Tezer Özlü
40.	Modernleşme Sürecinde İktidar-Taşra İlişkileri: Türk Edebiyatında 'Taşra'	Hatice Sevgi Zengin	Ahmet Çiğdem	2009	DR	Gazi Üniversitesi	SBE	Türk Dili ve Edeb.	Modernite, Modernleşme, Siyasi iktidar, Taşra, Türk edebiyatı, İktidar, İktidar ilişkileri
41.	Türk Romanında Kent ve Kentleşme Eğilimleri	Aziz Behlül Akboğa	Köksal Alver	2009	YL	Selçuk Üniversitesi	SBE	Sosyoloji	Kent, Kentleşme, Kentleşme, Roman.
42.	Peyami Safa'nın Romanlarında Modernleşme ve Mekân	Süreyya Elif Aksoy	Laurent Mignon	2009	DR	Bilkent Üniversitesi	Eko ve SBE	Türk Dili ve Edeb.	Peyami Safa, modernlik, kent, sosyal uzam, gündelik hayat, muhafazakârlık, roman
43.	On Dokuzuncu Yüzyıl İstanbul'unda Kamusal Yaşam ve Mekânlarının Tanzimat Romanları Üzerinden Okunması	Ayşe Nur Şenel	Ela Çil	2010	YL	İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü	FBE	Mimarlık	Tanzimat Romanı, Mekânsal Analiz, İstanbul, Kamusal Yaşam
44.	Halit Ziya Uşaklıgil'in Romanlarında Anne-Mekân Algısı	Serdar Şen	Fatih Arslan	2010	YL	Fırat Üniversitesi	SBE	Türk Dili ve Edeb.	Halit Ziya Uşaklıgil, Roman, Anne, Mekân
45.	Edebi Eserlerde Betimlenmiş Mimari Mekânların Sinemada Temsili	Gamze Tükel	Orhan Hacıhasanoğlu	2010	YL	İstanbul Teknik Üniversitesi	FBE	Mimarlık	Edebiyat, Göstergibilim, Mimari, Sinema, Tasvir, Zaman-Mekân
46.	Kafkaesk Mekân: Franz Kafka Edebiyatı Üzerinden Mekân Okumaları	Burçe Gürsel	Deniz İncedayı	2010	YL	Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi	FBE	Mimarlık	Franz Kafka, Mimari Mekân
47.	Edebiyat ve Müze: Bir Roman ve Müze Olarak Masumiyet Müzesi	Selmin Kuş	Neşe Yıldırım	2010	YL	Yeditepe Üniversitesi	SBE	Türk Dili ve Edeb.	Bellek, Karşılaştırmalı Edebiyat, Masumiyet Müzesi, Mekân, Müzecilik, Müze, Nesne, Orhan Pamuk, Roman, Türk Romanı, Zaman

N o	Tezin Adı	Tezin Yazarı	Tez Danışmanı	Yıl	Tür	Üniversite	Enstitü	Anabilim Dalı	Anahtar Kelimeler
48.	Türk Romanında Kentleşme ve Kentlileşme: 1950-1980	Servet Tiken	Erdoğan Erbay	2011	DR	Atatürk Üniversitesi	SBE	Türk Dili ve Edeb.	Türk Romanı, Toplumsal Yapı, Kent, Kentleşme, Kentlileşme.
49.	Aziyade, Arzular Şehri İstanbul ve Kara Kitap Romanlarında Rizomatik Arzu Mekânı Olarak İstanbul	Hatice Karaman	Adriana Luminita R.	2011	YL	Yeditepe Üniversitesi	SBE	İngiliz Dili ve Edeb.	Rizom, Kültürel Melezlik, İstanbul
50.	Yaşar Kemal'de Göç Olgusu (Bir Ada Hikâyesi I Fırat Suyu Kan Akıyor Baksana, Bir Ada Hikâyesi II Karıncanın Su İçtiği, Bir Ada Hikâyesi III Tanyeri Horozları)	Ferudun Ay	Hacer Gülşen	2011	YL	İstanbul Kültür Üniversitesi	SBE	Türk Dili ve Edeb.	Göç, Göç Olgusu, Mübadele, Savaş, Kan Davası, Fakirlik, İnsanlık, Vefa
51.	Edip Cansever'in "Bezik Oynayan Kadınlar" Şiirinde Zaman ve Mekânın Poetikası	Selcan Bayramoğlu	Murat Belge	2011	YL	İstanbul Bilgi Üniversitesi	SBE	Karş. Edebiyat	Mekân, Obje, Zaman, Nesnel Karşılık, İç Mekân/Dış Mekân, Yalıtılmışlık
52.	Mimarlık ve Bilimkurgu Edebiyatı Bağlamında Archigram'dan ve Reeve'den Öğrendiklerimiz	Özlem Duran	T. Nur Çağlar	2011	YL	Gazi Üniversitesi	FBE	Mimarlık	Bilim Kurgu Edebiyatı, Ütopya, Archigram, Philip Reeve
53.	1920 ve 1950 Arasında Yazılmış Ters Ütopyalar Bağlamında Basın İdeolojisinin Temsili Olarak Yazınsal Mekânlar	Rabia Çiğdem Çavdar	Güven Arif Sargın	2011	YL	Orta Doğu Teknik Üniversitesi	FBE	Mimarlık	Mimarlık, Yazınsal Mekân, İdeoloji, Distopya, Ütopya, Zamyatin, Huxley, Orwell, 1920-1950
54.	Orhan Pamuk'un Romanlarında Taşra	Erman Saygılı	Osman Konuk	2012	YL	Afyon Kocatepe Üniversitesi	SBE	Sosyoloji	Orhan Pamuk, Taşra, Modernizm, Roman, Edebiyat Sosyolojisi
55.	Servet-i Fünûn Romanında Mekân	Abdülhakim Tuğluk	Ebru Burcu Yılmaz	2012	YL	İnönü Üniversitesi	SBE	Türk Dili ve Edeb.	Servet-İ Fünûn Romanı, Mekân, Mekânın Poetiği, Mekânsal, Çevresel Mekânlar, Ruhsal Durumu Yansıtan Mekânlar

N o	Tezin Adı	Tezin Yazarı	Tez Danışmanı	Yıl	Tür	Üniversite	Enstitü	Anabilim Dalı	Anahtar Kelimeler
56.	Ursula Le Guin'in Mülküzler'i Üzerinden Bir İnceleme: Kapitalist Sistemin Üç İç Çelişkisi ve Sisteme Karşı Çıkan Bir Mimarlığın Olabilirliği	Didem Cengiz	Belkis Uluoğlu	2012	YL	İstanbul Teknik Üniversitesi	FBE	Mimarlık	Ursula Le Guin, Ütopya, Mülküzler, Kapitalizm, Mimarlık
57.	Cumhuriyet'e Kadar Türk Romanında Araplar ve Arap Coğrafyası	Abdurrazek Ahmed	Fatih Andı	2012	DR	Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi	SBE	Türk Dili ve Edeb.	Arap kültürü, Araplar, Roman, Türk Romanı
58.	Body, Space and Identity in Frankenstein	Nilcan Dalgan	Mehmet Ali Çelikel	2013	YL	Pamukkale Üniversitesi	SBE	İngiliz Dili ve Edeb.	Yeniden Yapılandırıcılık, Beden, Mekân, Kimlik, Gotik, Mary Shelley, Frankenstein
59.	Türk romanında değişen coğrafya (1923-1945)	Selda Uygur	Ayşe Emel Kefeli	2013	DR	Marmara Üniversitesi	Türkiyat	Türk Dili ve Edeb.	Türk Romanı, Değişen Coğrafya, Edebiyat Coğrafyası
60.	Abdülhak Şinasi Hisar'ın romanlarında mekân-insan ilişkisi	Yunus Bilge	Mehmet Tekin	2013	YL	Fatih Üniversitesi	SBE	Türk Dili ve Edeb.	Abdülhak Şinasi Hisar, Roman, İnsan, Mekân, Mekân - İnsan İlişkisi
61.	Yeni Türk Edebiyatında Kadıköy (1872-2000): Hikâye, Roman ve Anı Kitapları	Haluk Öner	Harun Duman	2013	DR	Marmara Üniversitesi	Türkiyat	Türk Dili ve Edeb.	Mekân, Türk Romanı
62.	Romanda Bir Kent İmgesi Olarak Ankara: 1920-1955	Sezin Seda Altun	Ayşe Emel Kefeli	2013	YL	Marmara Üniversitesi	Türkiyat	Türk Dili ve Edeb.	Mekân, Kent, İmge, Başkent, Ankara, Cumhuriyet Romanı, Millî Mücadele, Modernleşme, Mimarî
63.	Bir Büyük Adam Bir Küçük Mekân Yahya Kemal Müzesi Önerisi	Büşra Dilaveroğlu	İbrahim Numan	2013	YL	Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi	FBE	Mimarlık	Yahya Kemal, Yahya Kemal Müzesi, Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Medresesi Sıbyan Mektebi, Müze Tasarımı, Müze Teknolojileri
64.	Orhan Pamuk in The Context of Istanbul and Authorship: The Black Book, My Name Is Red, Istanbul	Aygun Özgen	Hülya Adak	2013	YL	Sabancı Üniversitesi	SBE	Kültürel Çalış.	Orhan Pamuk, Kara Kitap, Benim Adım Kırmızı, İstanbul: Hatıralar ve Şehir, İstanbul, yazarlık

N o	Tezin Adı	Tezin Yazarı	Tez Danışmanı	Yıl	Tür	Üniversite	Enstitü	Anabilim Dalı	Anahtar Kelimeler
65.	Sezai Karakoç Şiirindeki Coğrafya	Tuğba Karaca	Fatih Andı	2013	YL	Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi	SBE	Türk Dili ve Edeb.	Sezai Karakoç, Edebiyat Coğrafyası, Coğrafya Merkezli Okuma
66.	E. M. Forster'ın "Hindistan'a Bir Geçit" Adlı Romanında Mekân Temsili Üzerinden Britanyalılar ile Hintlilerin İlişkilerinin Analizi	Beyza Demet Sarkaya	Mustafa Ahmet Süner	2014	YL	Yaşar Üniversitesi	SBE	İngiliz Dili ve Edeb.	Forster, İlişkiler, Arkadaşlık, Mekân
67.	Jean Echenoz'un Dört Romanında Mekân ve Boşluk: Bir Yıl, Gidiyorum, Koşmak ve 14	Fatma Akbulut	Mehmet Emin Özcan	2014	YL	Ankara Üniversitesi	SBE	Fransız Dili ve Edeb.	Boşluk, JEAN Echenoz, Fransız Edebiyatı, Fransız Romanı, Mekân, Mekânsal Algı, Monotonluk, Roman, Seyahat
68.	Osmanlı Devleti'nin Kuruluş Devrini Konu Edinen Romanlarda Mekân Unsuru	Bünyamin Çeri	Gülsemin Hazer	2014	YL	Sakarya Üniversitesi	SBE	Türk Dili ve Edeb.	Tarihi Roman, Osmanlı'nın Kuruluşu, Mekân
69.	Ahmet Midhat Efendi'nin Romanlarında Edebiyat Coğrafyası: Karadeniz ve Çevresi	Serap Aslan Cobutoğlu	Ayşe Emel Kefeli	2014	DR	Marmara Üniversitesi	Türkiyat	Türk Dili ve Edeb.	Ahmet Midhat Efendi, Edebiyat Coğrafyası, Mekân, Coğrafya, Yer, Seyahat, Kafkasya, Balkanlar, Rusya, Etnik Coğrafya, Siyasi Coğrafya, Kültür Coğrafyası, Beşerî ve Fizikî Coğrafya
70.	Türk Romanında Şehirleşme Olgusu	Cem Yılmaz Budan	Recep Duymaz	2014	DR	Trakya Üniversitesi	SBE	Türk Dili ve Edeb.	Şehirleşme, Türk Romanı, Modernleşme, Edebiyat
71.	Türk Romanında Konak ve Yalı	Mustafa Dere	Ali Yıldız	2014	YL	Yıldız Teknik Üniversitesi	SBE	Türk Dili ve Edeb.	Konak, Köşk, Yalı, Türk Hikâyesi, Mimari, Medeniyet, Osmanlı İmparatorluğu, Batılılaşma, Çöküş

N o	Tezin Adı	Tezin Yazarı	Tez Danışmanı	Yıl	Tür	Üniversite	Enstitü	Anabilim Dalı	Anahtar Kelimeler
72.	Assia Djebar'ın ve Nedim Gürsel'in Yazınında Zaman ve Mekân Sorunsalı	Cansu Gü- müştaz Şen	Sıdika Seza Yılcıoğlu	2014	YL	Galatasaray Üniversitesi	SBE	Karş. Edebi- yat	Zaman ve Mekân Sorunsalı, Kronotop Teorisi, Mikhail Bakhtin, Metamorfoz, Yol Kronotopu, Karşılaşma Kronotopu, Eşik Kronotopu, Assia Djebar "Medine'den Uzaklarda", Nedim Gürsel "Allah'ın Kızları"
73.	Alice Harikalar Diyarı'nda Öyküsü: Sinema Uyarlamaları Üzerinden Mekânsal Bir Değerlendirme	Çağıl Yurda- kul	Filiz Özer	2014	DR	İstanbul Teknik Üni- versitesi	SBE	Sanat Tarihi	Alice Harikalar Diyarında, Sinema, Mekân
74.	Mustafa Kutlu Öykücülüğünde Mekân: Bir Edebiyat Sosyolojisi İncelemesi	Bilal Can	Fatih Özbay	2015	YL	Dumlupınar Üni- versitesi	SBE	Sosyoloji	Mekân, Sosyoloji, Edebiyat Sosyolojisi, Mekân Sosyolojisi, Köy, Kent
75.	Nezihe Meriç'in Öykülerinde Kronotop (Zaman-Uzam)	Senem Geze- roğlu	Oktay Yivli	2015	YL	Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üni- versitesi	SBE	Türk Dili ve Edeb.	Zaman, mekân, kronotop, Mihail Bahtin, Nezihe Meriç, öykü
76.	Bir Münevverin Zihin Dünyası: Ahmed Midhat Efendi Romanlarında Modernleşme Olgusu	Abdullah Öz- çelik	Alev Erkilet	2015	YL	Sakarya Üniversitesi	SBE	Siyaset ve SBE	Osmanlı Modernleşmesi, Ahmed Midhat Efendi ve Romanları, İnsan Tipleri
77.	Edebi Mimarlığın İzinde: Virginia Woolf'un Perde Arası (1941) Romanındaki Mekânsal Arada Kalmışlık	Seçil Özcan	Ayşe Sevil Enginsoy Ekinci	2015	YL	Orta Doğu Teknik Üni- versitesi	SBE	Mimarlık	Mekânsal Anlatı, Domestite, Mekânda Mahremiyet ve Kamusalılık, Mekânda Femenilik ve Maskülenlik, Erken Yirminci Yüzyıl İngiltere'si
78.	Necati Cumalı'nın Eserlerinde İzmir ve Çevresi	Dilşah Ünlü	Ertuğrul Aydan	2015	YL	Doğu Akde- niz Üni- versitesi	Lisansüstü Öğr. Araş.	Türk Dili ve Edeb.	Necati Cumalı, İzmir, Edebiyat, İzmir ve Çevresi, Coğrafya ve Edebiyat
79.	Mimari Anlatının Edebiyattan Sinemaya Dönüşümü: Temsilin Değişik Medyalardaki Farklılıkları, Devamlılıkları ve Limitleri	Türkan Nihan Hacıömeroğlu	Celal Abdi Güzer	2015	DR	Orta Doğu Teknik Üni- versitesi	FBE	Mimarlık	Mimari Anlatı, Temsil, Edebiyat, Sinema, Mimari Eleştiri, Kullanım Yoğunluğu, Boris Vian, Foam of The Daze

N o	Tezin Adı	Tezin Yazarı	Tez Danışmanı	Yıl	Tür	Üniversite	Enstitü	Anabilim Dalı	Anahtar Kelimeler
80.	Metinden Görsele Mimaride Ekfrasis	Pelin Melisa Somer	Arzu Erdem	2015	DR	İstanbul Teknik Üniversitesi	FBE	Mimarlık	Mimari temsil
81.	Superman Çizgi Romanlarındaki Tasarım Unsurlarının 1938-2014 Yıllarındaki Değişimleri	Ekin Can Seyhan	Umut Şumnu	2015	YL	Başkent Üniversitesi	SBE	İç Mim. ve Çevre Tas.	Çizgi Roman, Superman, Mimarlık ve Tasarım Tarihi, Superman Tarihi, Çizgi Roman Tarihi, Superman ve Tasarım
82.	Metafor Aracılığıyla Kafka'da Mekân Okumaları	Neva Gerçek	Nilgün Kuloğlu	2015	YL	Karadeniz Teknik Üniversitesi	FBE	Mimarlık	Kafka, Mimarlık, Edebiyat, Mekân, Metafor
83.	Viktorya ve Yeni-Viktorya Romanında Zaman Mekân İlişkisi	Yasemin Yaşar Özakıncı	Dilek Direnç	2015	DR	Ege Üniversitesi	SBE	İngiliz Dili ve Edeb.	Charles Dickens, Edebiyat Postmodernizm, Roman Viktorya Dönemi, Zaman Zaman-Mekân İlişkisi İngiliz Edebiyatı
84.	Feminist Distopyalarda Mekân ve Zaman	Selçuk Tatar	Dilek Direnç	2015	YL	Ege Üniversitesi	SBE	Türk Dili ve Edeb.	Ütopya, Distopya, Feminist Distopya, Kadın Edebiyatı, Cinsiyet, Erendiz Atasü, Marge Piercy, Doris Lessing, Güneş Saygılı'nın Gerçek Yaşamı, Zamanın Kıyısındaki Kadın, Hayatta Kalma Güncesi
85.	Mario Levi'nin Romanlarında Bellek, Kimlik ve Mekân	Nurkan Dikmen	Süha Oğuzertem	2016	YL	İstanbul Bilgi Üniversitesi	SBE	Karş. Edebiyat	Bireysel Bellek, Toplumsal Bellek, İstanbul, Mekân
86.	Metin ve Mekân Diyalektiği (Sadık Hidayet'in Kör Bakış Romanı)	Ali Mahdizadeh	Aysun Aydın Öksüz	2016	YL	Karadeniz Teknik Üniversitesi	FBE	Mimarlık	Mekân, Mimarlık, Edebiyat, Sadık Hidayet, Kör Baykuş Romanı
87.	Bir Mekân Olarak Yazı: Kırmızı Pelerini Kent ve Romantik Bir Viyana Yazı'nda Metadiegetik Anlatılar	Zehra Öztürk	Nur Gürani Arslan	2017	YL	Boğaziçi Üniversitesi	SBE	Türk Dili ve Edeb.	Adalet Ağaoğlu, Aslı Erdoğan, Edebiyat, Roman, Mekân, Üst Söylem, Türk Edebiyatı

N o	Tezin Adı	Tezin Yazarı	Tez Danışmanı	Yıl	Tür	Üniversite	Enstitü	Anabilim Dalı	Anahtar Kelimeler
88.	Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Şehir İmgesi ve Beş Şehir Kitabı, İstanbul Bölümü Üzerinden İçerik Analizi Örneği	Ayşe Gökçe Yücel	Turgay Kerem Koramaz	2017	YL	İstanbul Teknik Üniversitesi	FBE	Mimarlık	Ahmet Hamdi Tanpınar, İçerik Analizi, Kent Kimliği, Edebi Eserler, Kentsel Analiz
89.	Nostalji Kentleri: Nostalji, Kara Kitap ve Bilmemek Romanlarında Geçmiş, Gelecek ve Belleğin Mekânda Çakışması	Büşra Çopuroğlu	Adriana Luminita Raducanu	2017	YL	Yeditepe Üniversitesi	SBE	Karş. Edebiyat	Nostalji, Şehir, Bellek, Mekân, Mircea Cărtărescu, Milan Kundera, Orhan Pamuk
90.	Mekânın Semiyotiği: Yuri Lotman'ın Mekân Teorisinin Farklı Dönemlere Ait North and South, Brave New World, ve Oranges Are Not The Only Fruit Adlı Üç Roman Üzerinden Eleştirel Analizi	Sena Teber	Metin Toprak	2017	YL	Kocaeli Üniversitesi	SBE	İngiliz Dili ve Edeb.	Yuri Lotman, Yapısalcılık, Mekân, Semiosphere, Postyapısalcılık, Göstergibilim
91.	Masumiyet Müzesinde Yazınsal Mekân Henri Lefebvre'in Mekân Üçlemesi Üzerinden Okumak	Belgin Yuncu	Aslı Ceylan Ö. -Zeynep Tuna Ultav	2017	YL	İzmir Ekonomi Üniversitesi	SBE	Tasarım Çalış. İç Mimar ve Dek.	Yazınsal Mekân, Henri Lefebvre, Mekân Üçlemesi, Mekân Temsili, Orhan Pamuk, Roman, Masumiyet Müzesi
92.	Otobiyografik Bellekte Mekânın Kurulumu ve Mekânsal Durumlar: Sinematografik ve Edebi Üretimler Üzerinden Bir İnceleme	Elif Cemre Çelikcan	Sıdıka Aslıhan Şenel	2017	YL	İstanbul Teknik Üniversitesi	FBE	Mimarlık	Otobiyografik Bellek, Zaman-Mekân
93.	Kemalettin Kamu'nun Anadolu Şiirlerinde İnsan ve Mekân Yaklaşımı	Medine Özazlan	Vedi Aşkaroğlu	2017	YL	Ardahan Üniversitesi	SBE	Türk Dili ve Edeb.	Kemalettin Kamu'nun Şiirlerinde Mekân ve İnsan, Kemalettin Kamu'nun Şiirlerinde Mekân, Mekânın Sosyal ve Psikolojik Boyutu
94.	Angela Carter ve Edward Abbey'nin Eserlerinde Üçüncü Alan, Çöl ve Yeniden Varoluş: Bedenler, Halüsinasyon Yaratran Mekânlar ve Hayvan/İnsanlar	Dilek Çalışkan	Gillian Mary Elizabeth Alban	2017	DR	İstanbul Aydın Üniversitesi	SBE	İngiliz Dili ve Edeb.	Üçüncü Alan, Beden, Çöl, Ekosofi ve Eko-kişilik

N o	Tezin Adı	Tezin Yazarı	Tez Danışmanı	Yıl	Tür	Üniversite	Enstitü	Anabilim Dalı	Anahtar Kelimeler
95.	Son Yirmi Yılın Türk Öyküsünde Mekânın Kuruluşu	Özge Soyulu	Mehmet Narlı	2017	YL	Balikesir Üniversitesi	SBE	Türk Dili ve Edeb.	Öykü, Mekân, Kent, Taşra, Ev
96.	Göçmen Belleğinin Mekânı Kurgulama ve Yeniden Üretme Biçimleri: Kolaj, Montaj ve Çeviri	Gamze Okumuş	Funda Uz	2017	YL	İstanbul Teknik Üniversitesi	FBE	Mimarlık	Göçmen Belleği, Mekân, Kolaj, Montaj, Çeviri, Mekânın Üretimi
97.	Edebiyat, Sinema, Mekân Arasındaki Geçişkenlik Üzerine Bir Araştırma: Steampunk ve Siberpunk'ın Farklı Tasarım Sahalarındaki İzdüşümleri	Başar Sevin	Özkal Barış Öztürk	2018	YL	Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi	FBE	Mimarlık	Bilim kurgu, Steampunk, Siberpunk (Cyberpunk), Kurgusal Mekân, Gelecek Tasarımları
98.	Konut Mimarisinin Dönüşümünün Kavranışında Edebiyatın Araçsallaştırılması: 1908-1950 Yılları Arasında İstanbul Örneği	Merve Yılmaz	Şeniz Çıkaş	2018	YL	İzmir Yüksek Teknoloji Üniversitesi	FBE	Mimarlık	Edebiyat ve Mimarlık, Edebi Mekân, Konut Mimarisi, Konut Tarihi, Konut Mimarisindeki Dönüşüm, Disiplinler Arası Çalışma
99.	Bir Sınır-Mekân Olarak Anayurt Otel ve Zebercet	Deniz Çiftçi	Ferda Keskin	2019	YL	İstanbul Bilgi Üniversitesi	SBE	Felsefe ve Toplumsal Düşünce	Anayurt Otel, Otel, Modern Devlet, Biyo-politika, Çıplak Yaşam
100.	Edebiyat ve Modernite İlişkisi: 20. Yüzyıl Edebi Metinlerinde "Bahçe Kültürü" Ve Ötekinin Konumlandırılması	Veysel Lidar	R. Şeyda Ül-sever	2019	DR	Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	SBE	Karş. Edebiyat	Modernite, 'Bahçe Kültürü', 'Öteki', 'Yabancı', Edebiyat Sosyolojisi
101.	Mekân/Zaman Bağlamında İvan Gonçarov'un Romanlarında Taşra	Natalia Ciobanova	Türkan Olcay	2019	YL	İstanbul Üniversitesi	SBE	Slav Dilleri ve Edeb.	Mekân, Zaman, Taşra, Taşra karakterleri, Gonçarov, Olağan Öykü, Oblomov, Yamaç
102.	"Vahşi Ormana Doğru": Orta İngilizce Manzum Arthur Romanslarında İdeolojik Mekân Olarak Orman	Azime Pekşen Yakar	Burçin Erol	2019	DR	Hacettepe Üniversitesi	SBE	İngiliz Dili ve Edeb.	Orta İngilizce Manzum Romans, Arthur Romansı, Şövalyelik Ormanı, Mekânsal Dönüş, İdeolojik Mekân, Şövalyelik Mekân

N o	Tezin Adı	Tezin Yazarı	Tez Danışmanı	Yıl	Tür	Üniversite	Enstitü	Anabilim Dalı	Anahtar Kelimeler
103.	Çağdaş Yunan Edebiyatında Mekân Olarak İstanbul: "Leonis", "Loksandra" ve "Hacı Manuil" Romanları	Miouzegien Pelevan Memet	Ferhan Kırdökme Mollaoglu	2019	YL	Trakya Üniversitesi	SBE	Balkan Çalışmaları	İstanbul, Çağdaş Yunan Edebiyatı, Mekân, Şehir, Kent Edebiyatı
104.	A Study of Gothic Space and Character in The Mysteries Of Udolpho and Jane Eyre	Anas Waad Mahgoob	Kuğu Tekin	2019	YL	Atılım Üniversitesi	SBE	İngiliz Dili ve Edeb.	A. Radcliffe; C. Bronte; Gotik, Karakter; Mekân
105.	Ahmet Hamdi Tanpınar Romanlarında İstanbul'da Gündelik Hayat	Sümeyra Bozkurt	Fatih Andı	2019	YL	Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi	SBE	Türk Dili ve Edeb.	Tanpınar, Gündelik Hayat, Edebiyat
106.	Bir Çeviri Nesnesi Olarak Mekân ve "Biçem Alıştırmaları" Metni Üzerinden Disiplinlerarası Bir Çeviri Araştırması	Sırma Bilir	Pelin Yıldız	2019	San. Yet.	Hacettepe Üniversitesi	Güzel Sanatlar	İç Mim. ve Çevre Tas.	Çeviri, Mekân, Oulipo, Ouxpo, Ouarchpo, Raymond Queneau, Exercices de Style, Biçem Alıştırmaları.
107.	Bilimkurgu Mekânlarının Anlamının Belirginleştirilmesinde Medyanın Rolü	Hosna Mors-hedzadeh	Nesip Ömer Erem	2019	YL	İstanbul Teknik Üniversitesi	FBE	Mimarlık	Bilim Kurgu, Mekân, Medya, Anlatı
108.	Adalet Ağaoğlu'nun Hikâyelerinde Mekân	Fatma Yıldız	Pelin Ayar	2019	YL	Kocaeli Üniversitesi	SBE	Türk Dili ve Edeb.	Adalet Ağaoğlu, Mekân, Hikâye
109.	Mimarlık Tarihi Yazımında Yöntemleri: Şevki Balmumcu'nun Sergi Evi Yapısının Hikâyesinin "Opera'nın Hayaleti" Grafik Romanı ile Aktarımı	Onur Kutluoğlu	Umut Şumnu	2019	YL	Başkent Üniversitesi	SBE	İç Mim. ve Çevre Tas.	Postmodern Tarihyazımı, Yeni Tarihselcilik, Mimarlık Tarihyazımı, Şevki Balmumcu, Ankara Sergi Evi, Ankara Opera Binası, Grafik Roman
110.	Metinden Diyagrama Mimarlık Kuramı: Delirious New York ve Yes is More	F. Zeynep Altınbaşlı	Hale Gönül	2019	YL	Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi	FBE	Mimarlık	Metin, Diyagram, Mimarlık Kuramı, Delirious New York, Yes is More
111.	İstanbul'un "Edebiyat Yaşamı" Üzerine Etnografik Bir Çalışma	Tülin Sadıkoğlu	Arif Acaloğlu	2019	DR	Yeditepe Üniversitesi	SBE	Antropoloji	Edebiyat Dünyası, Edebiyatın Merkezleri, Kültür Merkezi İstanbul, Yazarlar, Edebiyatçılar

N o	Tezin Adı	Tezin Yazarı	Tez Danışmanı	Yıl	Tür	Üniversite	Enstitü	Anabilim Dalı	Anahtar Kelimeler
112.	Ayasofya Örneği Üzerinden Mimarlıkta Retorik	Oktay Orhun	Bahar Deniz Çalış Kural	2019	YL	İstanbul Bilgi Üni- versitesi	Lisansüstü Programlar	Mimarlık	Ayasofya, Retorik, Edebiyat Teorisi, Franco Moretti, Mimarlık
113.	Kent İmgelerinin Edebi Metin Üzerinden Araştırılması: Zıkkımın Kökü Romanı Örneği	Eda Hallaçeli	Duygu Sa- ban	2019	YL	Çukurova Üniversitesi	FBE	Mimarlık	Kent İmgesi, Mimarlık ve Edebiyat İlişkisi, Zıkkımın Kökü Romanı, Muzaffer İzgü, Adana Türkocağı Mahallesi
114.	Lewis Mumford'un Kuramsal Çalışmaları: Ütopya ve Şehir Sosyolojisine Katkıları	Banş Tekcan	Köksal Al- ver	2019	YL	İstanbul Üniversitesi	SBE	Sosyoloji	Lewis Mumford, Kent, Ütopya, Mezar Şehir, Mitler
115.	Minör Mimarlık İmkanları Üzerine Bir Deneme	Ecem Arslan- nay	Can Altay	2019	YL	İstanbul Bilgi Üni- versitesi	Lisansüstü Programlar	Mimarlık	Minör Mimarlık, Mimarlık Teorisi, Gündelik Hayat, Sınıraşımı, Gilles Deleuze
116.	Eleştirel Mimarlık Pratiği Olarak Plan Çiziminin Poetikası	Elif Hant	Sıdika Aslı- han Şenel	2019	YL	İstanbul Teknik Üni- versitesi	FBE	Mimarlık	Eleştirel Mimarlık, Plan, Çizim, Poetika
117.	Roman mekânı olarak batılılaşma sürecinde istanbul	Hacer Zeynep Zengin Kartal	Handan İnci Elçi	2020	DR	Mimar Si- nan Güzel Sanatlar Üniversitesi	SBE	Türk Dili ve Edeb.	İstanbul, Roman, Mekân, Batılılaşma, Şehir
118.	Servet-İ Fünûn'da Toplumsal Mekânın Anlatılar ile Üretimi: Tahayyüller, İnşalar ve Deneyimler Atlası (1891-1910)	Gürbey Hiz	Ayşe Şentü- rer	2020	DR	İstanbul Teknik Üni- versitesi	FBE	Mimarlık	Ahmed Rasim Anlatı, Mekân Modern, Modern Anlatı, Modernite, Montaj, Servet-İ Fünun Dergisi, Tevfik Fikret, Ahmed İhsan Tokgöz
119.	Mimari Temsilde Çevirinin Yaratıcı Boşlukları	Başak Eren	Ayşe Şentü- rer	2020	YL	İstanbul Teknik Üni- versitesi	FBE	Mimarlık	Mimari Temsil, Çeviri, Dilbilim, Yazı
120.	Topoğrafyanın Anlatısı, Anlatının Topoğrafyası	Merve Eflatun	Funda Uz	2020	YL	İstanbul Teknik Üni- versitesi	FBE	Mimarlık	Topoğrafya, Kent, Anlatı, Edebiyat

N o	Tezin Adı	Tezin Yazarı	Tez Danışmanı	Yıl	Tür	Üniversite	Enstitü	Anabilim Dalı	Anahtar Kelimeler
121.	1950-1990 Yılları Arasında Bursa'daki Mimarlık ve Planlama Faaliyetlerinin Yerel Basın Haberleri Üzerinden Değerlendirilmesi	İmran Satış	Selen Durak	2020	YL	Uludağ Üniversitesi	FBE	Mimarlık	Bursa, Mimarlık, Planlama, Yerel Basın Haberleri
122.	Mimarlık ve Söylem: Louis Kahn, Le Corbusier, Turgut Cansever ve Öğrencilerle Söyleşiler Üzerine Bir Çözümleme	SümeYYe Yıldız	Mehmet İnceoğlu	2020	YL	Anadolu Üniversitesi	FBE	Mimarlık	Mimarlık, Söylem, Söyleşiler, Turgut Cansever, Le Corbusier, Louis I. Kahn
123.	Mijabad, Labirenta Cinan ve Gerineka Guernicaye Örnekleriyle Kürtçe (Kurmanci) Romanında Mekân Algısı	Cihan Kaynar	Ayhan Tek	2020	YL	Muş Alparslan Üniversitesi	SBE	Kürt Dili ve Kültürü	Mekân, Yer, Roman, Kahraman, Olay Örgüsü, Kürtçe Roman
124.	Bir Kaçış Ütopyasının Mekanları: Servet-i Fünun'un Yeşil Yurt Havaline Dair Bir Araştırma	Göneç Kurpınar	Mustafa Haluk Zelef	2020	YL	Orta Doğu Teknik Üniversitesi	FBE	Mimarlık	Kaçış Ütopyaları, Türk Ütopyaları, Edebi Mekânlar, Yeşil Yurt, Servet-i Fünun
125.	Leyla Hanım ve Şeref Hanım Divanlarında Zaman ve Mekân Kavramları Üzerine İnceleme	Sibel Ökmen	Ayşe Çelebioğlu	2020	YL	Artvin Çoruh Üniversitesi	Lisansüstü Eğitim	Türk Dili ve Edeb.	Klasik Türk Edebiyatı, Mekân, Zaman, Leylâ Hanım, Şeref Hanım